

AMENINȚĂRI HIBRIDE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Sinteza evoluțiilor și răspunsului statului
2021-2024

Suport informațional pentru practicieni
Chișinău 2024

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	3
INTRODUCERE	4
1. PREZENTAREA MODELELOR DE ANALIZĂ.....	6
2. ÎNȚELEGEREA ACTORILOR ȘI OBIECTIVELOR STRATEGICE	10
3. EVOLUȚIA ATACURILOR HIBRIDE ORCHESTRATE DE FEDERAȚIA RUSĂ ÎN REPUBLICĂ MOLDOVA (2021-2024)	11
4. DOMENII VULNERABILE LA AMENINȚĂRI HIBRIDE	16
5. INSTRUMENTE ALE ATACURILOR HIBRIDE	23
6. EVALUAREA IMPACTULUI ATACURILOR HIBRIDE	25
7. ETAPE PRINCIPALE ALE AMENINȚĂRILOR HIBRIDE	32
8. RĂSPUNSUL MOLDOVEI LA ATACURI HIBRIDE	36
CONCLUZII.....	40
RECOMANDĂRI	42

PREFAȚĂ

Amenințările hibride reprezintă o preocupare crescândă pentru societățile contemporane, devenind tot mai frecvente în ultimele decenii și fiind anticipate să rămână o sursă majoră de risc pe termen lung. Aceste amenințări complexe îmbină tehnici de război convențional și neconvențional, incluzând atacuri cibernetice, campanii de dezinformare, coerciție economică și energetică, precum și influență politică -toate orientate spre destabilizarea și compromiterea ținutelor strategice. Parte componentă a acestor amenințări sunt tehnologiile noi, care facilitează capacitatea actorilor ostili de a opera din orice colț al lumii, propagând narative strategice, influențând procese electorale, atacând infrastructuri critice sau penetrând rețelele informatice.

Republica Moldova a început să abordeze în mod structurat problema rezilienței la amenințările hibride relativ recent. Importanța acestui domeniu a fost subliniată și în noua **Strategie Națională de Securitate 2024-2030**, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova, la 15 decembrie 2023. Documentul oferă o viziune strategică pe termen lung, integrând multiple dimensiuni conceptuale, și definește în mod clar obiectivele și principiile fundamentale ale securității naționale. Unul dintre obiectivele centrale este consolidarea rezilienței naționale la amenințările hibride și fortificarea culturii de securitate națională.

În acest context, prezentul raport își propune să sintetizeze evoluția amenințărilor hibride cu care s-a confruntat Republica Moldova în perioada 2021-2024, oferind o analiză comprehensivă a fenomenului. Destinat mediului academic, cercetătorilor și experților în domeniile politicilor publice, securitate și reziliență, raportul oferă o bază de cunoștințe care să sprijine înțelegerea și contracararea acestor tipuri de amenințări.

Lucrarea este fundamentată pe surse publice, declarații și rapoarte oficiale, precum și pe studii și analize recente elaborate de centre de cercetare și experți. Aceasta oferă o imagine structurată a evoluțiilor și tendințelor în domeniu, având drept scop sprijinirea tuturor actorilor implicați – de la autorități guvernamentale și instituții publice până la organizații ale societății civile și cetățeni – în eforturile de a dezvolta capacități de reziliență împotriva acestor provocări.

Raportul analizează și structurează evoluțiile amenințărilor hibride cu care se confruntă Republica Moldova, identificând vulnerabilitățile critice și propunând măsuri pentru consolidarea capacității de răspuns. Sinteza acestor evoluții și fenomene este esențială pentru a alinia nivelul de cunoaștere la toate palierele societății și pentru a asigura o reacție coordonată și eficientă în fața acestor amenințări.

Înțelegerea propriilor vulnerabilități constituie un fundament esențial pentru a contracara eficient amenințările hibride, care tind să fie ascunse și subversive, și vizează interesele strategice ale Republicii Moldova. Acesta este un pas crucial în eforturile de consolidare a rezilienței, deoarece identificarea lacunelor în abordarea amenințărilor hibride permite dezvoltarea unor strategii robuste de apărare.

INTRODUCERE

În ultimii ani, Republica Moldova a realizat importanța rezilienței pentru a face față mediului de securitate în continuă evoluție. Astăzi, provocările complexe de securitate sunt omniprezente și influențate de o serie de factori regionali și globali. Reapariția războiului în Europa și instabilitatea din vecinătatea noastră generează o presiune semnificativă asupra securității naționale. În acest context, este esențial să înțelegem creșterea amenințărilor hibride atât ca frecvență, cât și ca impact și să dezvoltăm mecanisme eficiente de contracarare.

Termenul „**amenințări hibride**” s-a impus în ultimii ani, fiind utilizat pentru a defini un „amestec de activități coercitive și subversive, utilizând metode convenționale și neconvenționale (de exemplu, diplomatice, militare, economice, tehnologice) de către actori statali sau nestatali pentru a atinge obiective specifice, fără a depăși pragul unui război declarat oficial”.¹

Numitorul comun al actorilor care folosesc amenințări hibride este dorința de a submina sau afecta guvernele, țările sau alianțele democratice, slăbind încrederea publicului în instituții și împiedicând procesele decizionale. În ultimii ani, s-a observat că aceste amenințări pun în pericol nu doar valorile democratice în ansamblu, ci și guvernele, statele și cetățenii în mod individual.

Utilizând resursele disponibile într-o societate liberă, acești actori transformă instrumentele menționate în arme pentru a discredita modelul democratic și a-l pune în contrast cu regimurile autoritare. Acest proces este utilizat inclusiv pentru a obține alte avantaje strategice și geopolitice față de democrațiile occidentale.

Războiul Rusiei în Ucraina subliniază clar riscurile generate de lipsa unei reacții eficiente împotriva amenințărilor hibride. Aceste activități sunt îndreptate în special asupra țărilor cu sisteme democratice, mai ales celor aflate în proces de democratizare, cum este cazul Republicii Moldova. De mai bine de trei decenii, Rusia desfășoară acțiuni hibride în Moldova, de la destabilizare până la coerciție în diverse forme. Situația din Ucraina ne arată că, dacă aceste obiective nu sunt atinse prin acțiuni hibride, ele pot escalada într-un conflict convențional.

În prezent, Republica Moldova, angajată ferm pe drumul integrării europene, se confruntă cu provocări de securitate fără precedent de la obținerea independenței. Amenințările hibride au devenit o preocupare centrală în acest context. Instabilitatea din regiune, alimentată în mare parte de agresiunea militară a Federației Ruse în Ucraina, contribuie la un mediu tot mai nesigur. Această instabilitate nu doar că influențează negativ securitatea regională, ci și creează un climat de incertitudine, abil exploatat de actori ostili.

Serviciile de securitate ale statului au semnalat încercări din partea actorilor străini de a influența și manipula exercițiile democratice din Moldova. Aceste acțiuni au fost observate pe parcursul anului 2023 în alegerile locale din UTA Găgăuzia, la alegerile generale locale, în campania premergătoare alegerilor prezidențiale și la Referendumul constituțional din 2024.

Scopul actorilor străini, precum Federația Rusă, dar și al unor entități non-statale, este de a submina încrederea în instituțiile și procesele democratice ale Republicii Moldova. Ei încearcă să creeze un climat de instabilitate și nesiguranță, favorizând orientări politice care să le servească interesele, de exemplu, susținerea partidelor pro-ruse sau antioccidentale, ce ar putea perturba direcția proeuropeană a Moldovei. Dacă aceste acțiuni nu vor fi contracarate eficient și în termen,

¹ Cadru comun al UE privind contracararea amenințărilor hibride,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC0018>

ele vor avea impact și asupra alegerilor parlamentare din 2025.

În mod manipulator, măsurile autorităților de a contracara aceste fenomene sunt deseori prezentate ca încălcări ale principiilor democratice și descrise ca fiind autoritare. Acestea fac parte din cadrul unei strategii mai ample de a delegitima eforturile guvernamentale de protejare a intereselor naționale și a integrității proceselor electorale. Actorii ostili urmăresc să slăbească încrederea publicului în guvern și să creeze o percepție falsă de autoritarism.

Impactul amenințărilor hibride nu se limitează la sfera securității, ci afectează și alte domenii de importanță națională. Creșterea dependenței de tehnologie pentru servicii esențiale, cum ar fi cele bancare, sănătatea sau protecția datelor expune cetățenii și instituțiile la riscuri suplimentare. Atacurile cibernetice și campaniile de dezinformare pot slăbi capacitatea statului de a răspunde la aceste amenințări externe. În acest context, este crucial ca Republica Moldova să adopte măsuri proactive, să întărească infrastructura critică și să îmbunătățească capacitățile de răspuns la crize. De asemenea, educarea publicului cu privire la natura și pericolele amenințărilor hibride devine esențială.

Acest raport va utiliza două modele analitice dezvoltate de Centrul Comun de Cercetare (JRC), Serviciul de Știință și Cunoștințe al Comisiei Europene, împreună cu Centrul European de Excelență pentru Combaterea Amenințărilor Hibride (Hybrid CoE), și anume (1) Modelul Conceptual (The Landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model²) și (2) Modelul Comprehensiv (Comprehensive Resilience Ecosystem (CORE)³). Aceste modele-cadru au fost dezvoltate pentru a facilita procesul decizional al factorilor politici, oferind o abordare sistemică în gestionarea amenințărilor hibride și luând în considerare întreaga societate.

Documentul va integra aceste două cadre analitice pentru a evalua vulnerabilitățile Republicii Moldova, identificând principalele puncte slabe ale țării în raport cu Federația Rusă. Raportul va oferi o sinteză a evoluției amenințărilor hibride și a influenței străine asupra Republicii Moldova, în perioada august 2021 – iunie 2024, ilustrată prin exemple concrete de atacuri hibride orchestrate de Rusia. Documentul se va concentra pe acțiunile actorului principal din spatele acestor amenințări hibride (Rusia), punând accent pe instrumentele și sectoarele vizate. În plus, va descrie etapele-cheie ale desfășurării acestor acțiuni ostile: pregătirea, destabilizarea și coerciția.

În termeni practici, acest raport va oferi factorilor de decizie din Republica Moldova instrumentele necesare pentru a evalua modul în care adversarii utilizează amenințările hibride pentru a afecta capacitățile de luare a deciziilor democratice, va evidenția modul în care activitățile hibride subminează treptat sistemul democratic prin crearea unor diverse tipuri de presiuni. De asemenea, va facilita monitorizarea dependențelor și a posibilelor efecte în lanț - aspecte esențiale pentru identificarea amenințărilor hibride.

² The landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model,
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123305>

³ Hybrid Threats: A Comprehensive Resilience Ecosystem,
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC129019>

1. PREZENTAREA MODELELOR DE ANALIZĂ

Amenințările hibride au ca obiectiv principal dăunarea și subminarea sistemelor democratice prin distrugerea fundațiilor care le susțin. Aceste fundații sunt cruciale pentru reziliența democrațiilor, iar întărirea lor este esențială pentru a le proteja împotriva amenințărilor hibride. În centrul acestor fundații se află încrederea, un element vital pentru menținerea sistemelor democratice sănătoase și puternice. În esență, încrederea acționează ca un liant în societate, oferind o mai mare predictibilitate.

De asemenea, este fundamentală pentru reacțiile și transformările necesare în perioade de schimbare, deoarece cetățenii sunt mai predispuși să urmeze lideri de încredere, facilitând astfel implementarea schimbării. Totodată, încrederea influențează modul în care oamenii comunică și evaluează onestitatea și veridicitatea a ceea ce se comunică.

Actorii care lansează amenințări hibride își concentrează atacurile asupra încrederii, exploatând vulnerabilitățile și folosind conexiunile pentru a slăbi fundațiile societăților democratice. O lipsă de încredere afectează capacitatea unei societăți de a absorbi șocuri, de a se recupera rapid, de a se adapta, de a inova și de a continua să se dezvolte, ceea ce poate eroda în cele din urmă fundațiile sistemului democratic.

1.1. Modelul Conceptual:

Cadrul analitic al **Modelului Conceptual** a fost dezvoltat în 2021, fiind axat pe patru piloni principali: actori (și obiectivele lor strategice), domenii, instrumente și faze. Acest cadru nu se limitează la simpla enumerare a pilonilor, ci își propune să identifice legăturile dintre ei, oferind un cadru flexibil de analiză.

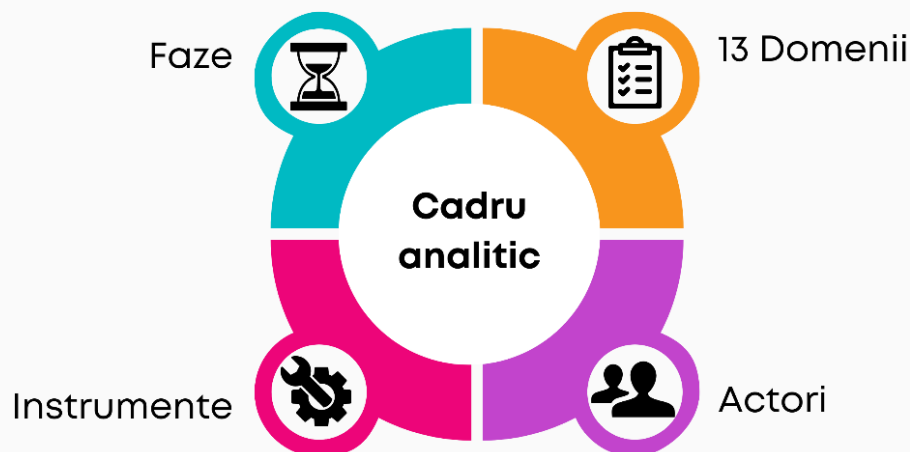
Modelul Conceptual pune un accent deosebit pe actori, căutând să înțeleagă motivațiile și obiectivele lor. Această înțelegere profundă este esențială pentru anticiparea activităților viitoare. Modelul analizează atât actorii statali (precum Federația Rusă), cât și cei

non-statali, iar studiile de caz incluse în raport ilustrează diversitatea activităților și modalităților de operare ale acestora.

De asemenea, Modelul Conceptual facilitează identificarea instrumentelor variate utilizate de actorii statali și non-statali în realizarea amenințărilor hibride. În plus, modelul va fi utilizat pentru a descrie fazele amenințărilor hibride. Cunoașterea acestor etape este crucială pentru a îmbunătăți înțelegerea proceselor implicate în generarea și implementarea acestor amenințări.

Figura 1. Vizualizarea modelului conceptual al amenințărilor hibride bazat pe lucrarea lui Gianopoulos „Peisajul amenințărilor hibride”.

1.2. Modelul Comprehensiv (CORE):

Modelul Comprehensiv (CORE) a fost dezvoltat în 2023 și a extins conceptele din Modelul Conceptual pentru a analiza ecosistemul de reziliență în ansamblu. În centrul acestui ecosistem se află șapte **piloni fundamentali** care susțin sistemele democratice. Acești piloni reprezintă obiectivele principale ale actorilor care lansează amenințări hibride în încercarea de a le submina în cadrul strategiilor lor.

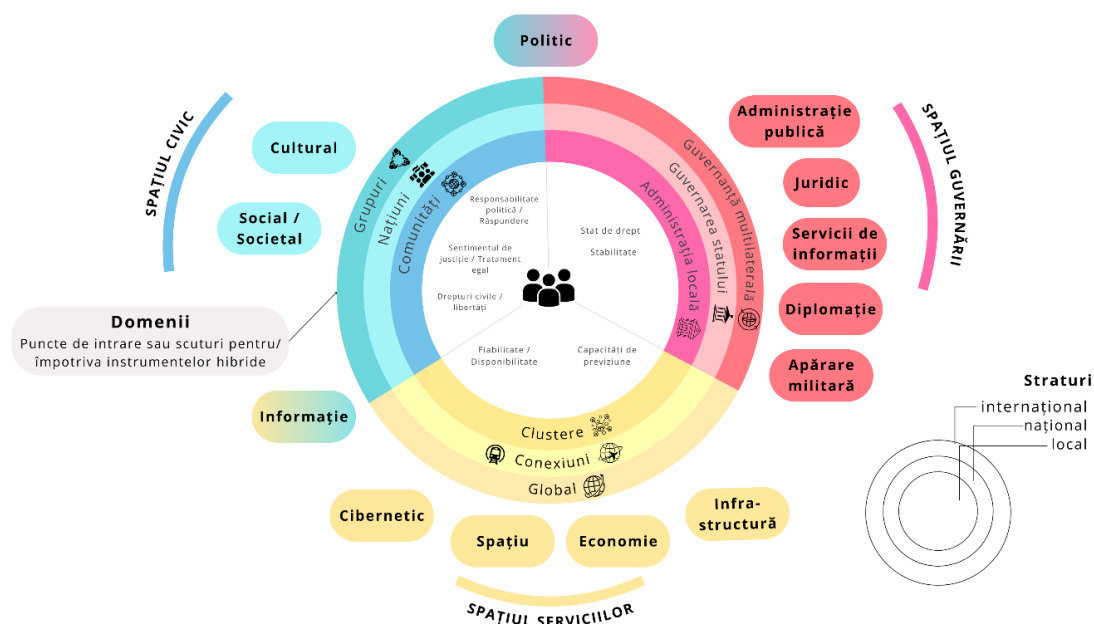
Domeniile identificate în modelul conceptual sunt, de asemenea, esențiale pentru ecosistemul CORE. O reziliență bine dezvoltată în aceste domenii poate acționa ca o barieră eficientă împotriva activităților

rău intenționate, în timp ce lipsa rezilienței poate crea puncte de vulnerabilitate exploatare de actorii ostili.

Ecosistemul CORE include cele trei **sectoare** principale ale societății: civic, guvernare și servicii. Aceste sectoare interacționează și contribuie la stabilitatea și reziliența întregului sistem democratic.

De asemenea, straturile ecosistemului reprezintă diverse **niveluri** ale societății, de la niveluri locale până la cele internaționale, subliniind complexitatea interacțiunilor dintre diferitele componente ale ecosistemului de reziliență.

Figura 2. Ecosistemul cuprinzător de reziliență.

Fundațiile solide sunt esențiale pentru a construi reziliența împotriva amenințărilor hibride, deoarece acestea nu doar că sprijină capacitățile tehnice și recuperarea, ci și protejează procesele democratice fundamentale. Modelul CORE se bazează pe șapte fundatii cruciale:

- Sentimentul de justiție și tratament egal;
- Drepturile și libertățile civile;
- Responsabilitatea și transparența politică;
- Statul de drept;
- Stabilitatea;
- Fiabilitatea/disponibilitatea;
- Capacitățile de previziune.

Aceste fundatii constituie temelia unei societăți democratice reziliente și sunt cruciale pentru consolidarea capacității de a face față amenințărilor hibride.

În modelul CORE, fundatiile sunt amplasate central și sunt înconjurată de diverse straturi ale societății, precum și de domeniile care pot funcționa atât ca bariere împotriva activităților de amenințare hibridă, cât și ca puncte de acces pentru acestea.

Domeniile analizate în cadrul modelului CORE sunt identice cu cele din modelul Conceptual și includ:

- Politic;
- Administrație publică;
- Juridic;
- Securitate informațională;
- Diplomatie;
- Apărare;
- Infrastructură;
- Economie;
- Spațial;
- Cibernetic;
- Informațional;
- Social;
- Cultural.

Este important de subliniat că interconexiunile dintre aceste domenii sunt esențiale pentru construirea rezilienței împotriva amenințărilor hibride. Odată deteriorate, efectele acestor amenințări se pot răspândi între diferitele domenii, iar detectarea timpurie a acestei diseminări este crucială pentru limitarea efectelor în cascadă. Aceasta nu înseamnă deconectarea domeniilor, ci întărirea legăturilor dintre ele pentru a deveni mai reziliente.

Ecosistemul modelului CORE include **trei spații esențiale** – civic, guvernamental și servicii – care sunt fundamentale pentru reziliența democratică. Straturile ecosistemului reflectă diferitele niveluri de organizare a societății:

- Local
- Național
- Internațional

În concluzie, ecosistemul cuprinzător de reziliență (CORE) oferă o înțelegere aprofundată a modului în care activitățile de amenințare hibridă pot eroda democrația, pot genera decizii neclare și provoca efecte în cascadă. Acest model CORE servește drept un instrument valoros pentru îmbunătățirea înțelegerii efectelor amenințărilor hibride și oferirea de îndrumări privind construirea rezilienței împotriva acestora.

2. ÎNȚELEGEREA ACTORILOR ȘI OBIECTIVELOR STRATEGICE

Amenințările hibride implică o varietate de actori atât statali, cât și non-statali, care desfășoară activități menite să intervină în afacerile interne ale altor state pentru a-și promova propriile interese strategice. Acești actori pot include guverne, agenții de informații, grupuri teroriste, organizații criminale, hackeri etc. Identificarea și analiza acestor actori sunt esențiale pentru a înțelege natura și complexitatea amenințărilor hibride.

Centrul European de Excelență pentru Combaterea Amenințărilor Hibride definește Federația Rusă ca principalul actor responsabil de orchestrarea amenințărilor hibride la adresa securității Republicii Moldova⁴. De mai bine de două decenii, politica externă a Rusiei s-a concentrat pe recâștigarea influenței pierdute în Europa de Est și Centrală, după colapsul Uniunii Sovietice.

Această strategie include utilizarea unei combinații de mijloace economice, politice, militare și cibernetice pentru a influența și destabiliza guvernele din fostele republici sovietice și din alte țări din regiune. În atingerea acestor obiective strategice, Kremlinul se bazează în principal pe instrumente de amenințare hibridă și pe mijloace militare, o abordare ce contrastează cu alte puteri regionale care preferă instrumentele de „soft power” și cooperarea economică.

Unul dintre principalele obiective strategice ale Federației Ruse în Moldova este menținerea și extinderea influenței politice. Eforturile sale se concentrează pe menținerea Moldovei într-o zonă gri, servind drept zonă-tampon de securitate, cu scopul de a împiedica extinderea Uniunii Europene și a NATO în această regiune.

Kremlinul percepe integrarea Republicii

Moldova în UE și NATO ca fiind dăunătoare intereselor sale, motiv pentru care utilizează o gamă largă de instrumente de amenințare hibridă cu scopul de a împiedica parcursul european al Moldovei. Aceste acțiuni includ destabilizarea guvernului proeuropean de la Chișinău, cu scopul de a-l înlocui cu unul care să servească intereselor rusești, precum și campanii de dezinformare pentru a submina încrederea publicului în beneficiile integrării europene, promovând în schimb ideea că legăturile strânse cu Rusia sunt în interesul Moldovei.

Rusia își propune să controleze politica externă și internă a Moldovei prin susținerea și finanțarea partidelor pro-ruse. Sprijinul acordat acestor partide are scopul de a promova politici care să alinieze Moldova mai strâns cu interesele Moscovei, contracara astfel tendințele proeuropene și prooccidentale ale țării. Scopul este de a crea o criză politică care să forțeze demisia guvernului pro-UE și să faciliteze ascensiunea la putere a partidelor favorabile Rusiei.

Rusia sprijină grupurile paramilitare și forțele separatiste din regiuni, precum cea transnistreană, folosindu-le ca instrumente de destabilizare și presiune asupra guvernului central al Moldovei.

Aceste grupuri mențin o stare de conflict latent care împiedică consolidarea și dezvoltarea țării.

Rusia investește semnificativ în infrastructurile de dezinformare pentru a răspândi narațiuni favorabile intereselor sale. Prin controlul mass-mediei și al platformelor online, Rusia poate influența opinia publică, manipula alegerile și promova o agendă politică care să servească obiectivelor sale strategice în Moldova.

⁴ Hybrid CoE Working Paper 28: Moldova's struggle against Russia's hybrid threats
<https://www.hybridcoe.fi/publications/hybrid-coe-working-paper-28-moldovas-struggle-against-russias-hybrid-threats-from-counteracting-the-energy-leverage-to-becoming-more-sovereign-overall/>

3. EVOLUȚIA ATACURILOR HIBRIDE ORCHESTRATE DE FEDERAȚIA RUSĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA (2021-2024)

2021

Anul 2021 a fost marcat de tensiuni geopolitice crescânde în regiunea Mării Negre, cu impact direct asupra Moldovei. Alegerile parlamentare anticipate din iulie 2021 au dus la formarea unui guvern proeuropean, ceea ce a intensificat eforturile actorilor externi, în special ale Federației Ruse, de a influența direcția politică și geopolitică a țării.

La scurt timp după ce noul guvern a preluat mandatul, Federația Rusă a început să exercite presiuni economice asupra Moldovei, recurgând la șantaj energetic și manipularea prețurilor la energie și alte resurse strategice. În acea perioadă, Republica Moldova depindea cvasitotal de aceste resurse, ceea ce a vulnerabilizat și mai mult situația sa economică și politică.

Aceste presiuni economice au fost însoțite de campanii de dezinformare menite să discrediteze autoritățile proeuropene și să genereze tensiuni sociale interne.

Campaniile de dezinformare, orchestrate și finanțate din exterior, au fost implementate prin intermediul unor actori locali, precum politicieni și partide pro-ruse, mass-media rusă sau afiliată acestor grupări și rețele coordonate de actori anonimi, specializați în diseminarea dezinformării la scară largă.

Acțiunile subversive au inclus, de asemenea, atacuri cibernetice asupra infrastructurii critice și a instituțiilor guvernamentale moldovenești, având ca scop perturbarea funcționării normale a acestora și subminarea încrederii publicului în guvernul proeuropean.

Astfel, anul 2021 a marcat începutul unei perioade de provocări intense pentru Republica Moldova, în contextul eforturilor sale de a se orienta către o traiectorie proeuropeană, în ciuda presiunilor și amenințărilor hibride venite din partea Federației Ruse.

2022

Anul 2022 a fost marcat de începerea ofensivei militare a Federației Ruse în Ucraina, având un impact semnificativ și direct asupra Moldovei. Pe lângă provocările umanitare fără precedent, care au afectat economia și bunăstarea cetățenilor, Republica Moldova a continuat să fie ținta amenințărilor hibride, care au devenit mai complexe și coordonate, implicând o varietate de tactici.

În acest context, șantajul energetic și manipularea prețurilor la energie au continuat, ceea ce a dus la o creștere semnificativă a costurilor gazelor și energiei electrice. Acest lucru a exercitat o presiune

fără precedent asupra bugetului național și al cetățenilor. Federația Rusă, prin Gazprom, a redus cu până la 50% volumul de gaze necesar pentru sezonul de încălzire, complicând aprovizionarea cu gaze a țării.

Criza artificială a gazelor a alimentat protestele organizate de partidele pro-ruse, menite să destabilizeze guvernul de la Chișinău, având ca scop crearea unei impresii de nemulțumire largă și subminarea legitimității autorităților. Finanțarea acestor structuri a venit în mare parte din surse externe, coordonate de Kremlin.

În același an, Moldova a fost martora unei serii de alerte false cu bombă, care au generat panică și nesiguranță în rândul populației. Au fost raportate 124 de cazuri de alerte false în lunile iulie și august, comparativ cu cele 25 de cazuri înregistrate pe parcursul întregului an 2021⁵. Această creștere dramatică a alertelor false a avut un impact semnificativ asupra resurselor și capacităților de reacție a autorităților, perturbând activitățile zilnice și afectând încrederea cetățenilor în capacitatea guvernului de a asigura securitatea.

Moldova a fost, de asemenea, ținta unor atacuri cibernetice sofisticate, inclusiv phishing, malware și ransomware, care au vizat atât sectorul public, cât și cel privat. Un exemplu notabil a fost atacul asupra rețelelor guvernamentale, care a evidențiat vulnerabilitățile sistemului de apărare cibernetică al Moldovei. În septembrie 2022, Moldova a suferit atacuri DDOS de amploare, care au afectat grav infrastructura digitală a țării. Aceste atacuri au fost adesea anunțate în prealabil de grupuri de hackeri ruși precum Killnet⁶ și au vizat în special site-ul serviciului fiscal moldovean, blocând accesul cetățenilor la servicii esențiale. În plus, aproximativ 80 de site-uri publice au fost afectate în vara precedentă, demonstrând vulnerabilitatea infrastructurii cibernetice a Moldovei în fața amenințărilor externe.

În noiembrie 2022, situația s-a agravat odată cu apariția unui nou site numit Moldova Leaks, care a început să publice presupuse conversații private de pe Telegram între oficiali de rang înalt din Moldova⁷. Aceste scurgeri de informații au expus discuții sensibile și confidențiale, punând în pericol securitatea națională și compromițând

integritatea funcționarilor publici. Serviciul de Informații și Securitate al Moldovei a atribuit aceste scurgeri unor actori ruși, subliniind implicarea directă a Rusiei în destabilizarea țării⁸.

În regiunea transnistreană, susținută de Federația Rusă, au avut loc explozii și acte de sabotaj menite să creeze instabilitate și să tensioneze relațiile dintre Chișinău și Tiraspol⁹. Aceste incidente au fost folosite de Rusia pentru a justifica prezența sa militară în regiune.

Dezinformarea a fost o componentă esențială a războiului hibrid purtat de Rusia împotriva Moldovei. Prin intermediul rețelelor sociale și al mass-mediei controlate de Kremlin, au fost diseminate constant știri false și teorii conspiraționiste. Campaniile de dezinformare ale Rusiei, diseminate prin intermediul rețelelor sociale, mass-mediei online pro-ruse și politicienilor moldoveni, au vizat diminuarea sprijinului public pentru Ucraina¹⁰ și răspândirea ideii că Moldova este atrasă în război de către Ucraina sau Uniunea Europeană și NATO¹¹. Aceste campanii au vizat polarizarea societății, crearea de panică și slăbirea încrederii în guvernul proeuropean. Exemplele includ răspândirea de informații false despre crize economice iminente, alte presupuse amenințări de securitate și acuzații nefondate împotriva liderilor politici pro-occidentali.

Federația Rusă a continuat să sprijine și să finanțeze partidele și grupurile pro-ruse din Moldova, inclusiv prin transferuri de fonduri către campanii electorale, organizarea de proteste și susținerea unor ONG-uri și media favorabile Rusiei. A existat o intensificare a eforturilor de recrutare a influențatorilor locali

⁵ <https://moldova.europalibera.org/a/c%C3%A2t-a-cheltuit-poli%C8%9Bia-din-cauza-alarmelor-false-cu-bomb%C4%83-/32009115.html>

⁶ <https://www.cyberthreat.report/russian-hackers-attacked-websites-of-moldova/>

⁷ <https://cybernews.com/news/government-moldova-hack-leak-operation/>

⁸ <https://newsmaker.md/ro/seful-sis-despre-scurgerile-de-pe-telegram-par-a-fi-serviciile-speciale-a-altor-state-primii-suspecti-federatia-rusa/>

⁹

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/what-russia%E2%80%99s-failed-coercion-transnistria-means-annexation-occupied-territory-ukraine>

¹⁰ <https://stopfals.md/ro/article/falsuri-despre-moldova-in-contextul-invaziei-militare-rusesti-in-ucraina-180690>

¹¹ <https://dfirlab.org/2023/03/20/russia-builds-a-special-information-operation-around-transnistria/>

și a personalităților publice pentru a promova mesaje favorabile Rusiei și a submina sprijinul pentru guvernul proeuropean.

2023

Anul 2023 a fost marcat de tensiuni și provocări complexe pentru Moldova. Oficialii ruși au lansat numeroase declarații provocatoare, stârnind temeri în rândul populației. Aceste declarații s-au concentrat pe probleme precum tratamentul minorităților vorbitoare de rusă, situația din stânga Nistrului și legislația privind separatismul. De exemplu, ministrul de externe rus, Serghei Lavrov, a avertizat că Moldova ar putea avea soarta similară cu a Ucrainei¹². De asemenea, Dmitry Peskov a subliniat „responsabilitatea” Rusiei față de așa-zisa republică moldovenească nistreană (rmn), atrăgând atenția asupra necesității demilitarizării regiunii.

Federația Rusă, prin intermediul Partidului Șor, a orchestrat și finanțat demonstrații împotriva guvernului. Aceste proteste au devenit tot mai violente, iar autoritățile au descoperit încercări de a forma organizații paramilitare și grupuri de provocatori care urmau să creeze haos și violențe. Instituțiile de drept au desfășurat percheziții și au confiscat sume mari de bani introduse ilegal în Moldova, arestând și persoane străine implicate în aceste destabilizări.

De asemenea, implicarea Rusiei în alegerile bașcanului din UTA Găgăuzia a evidențiat eforturile Moscovei de a influența politic și de a destabiliza regiunile importante din Moldova. Rusia a folosit metode precum finanțarea, propaganda și intimidarea pentru a susține candidații pro-ruși, ceea ce a dus la o polarizare politică și a subminat încrederea publicului în alegeri. Aceasta a condus la creșterea polarizării politice și la erodarea încrederii publicului în procesele

electorale, amplificând tensiunile dintre Chișinău și Comrat și complicând eforturile guvernului central de a menține stabilitatea și coeziunea națională. Rusia susține discursurile și acțiunile care cer o autonomie mai mare pentru Găgăuzia și promovează separatismul, încurajând liderii locali pro-ruși să solicite mai multă autonomie și să conteste autoritatea guvernului central. Moscova folosește o combinație de sprijin financiar, propagandă, manipulare electorală și exploatarea tensiunilor etnice și economice pentru a crea un conflict între administrația locală din Găgăuzia și guvernul moldovean. Aceste acțiuni contribuie la separarea internă și nesupunere, destabilizând astfel Moldova și menținând-o sub influența Rusiei.

În 2023, Moldova s-a confruntat și cu atacuri cibernetice sofisticate, care au vizat atât infrastructura guvernamentală, cât și sectorul privat. La 1 iunie 2023, în timp ce Moldova găzduia Summitul Comunității Politice Europene (CPE), guvernul moldovean a fost ținta unui atac cibernetic masiv care a afectat Ministerul Afacerilor Externe¹³. Acest atac a compromis mii de documente sensibile, generând o vulnerabilitate semnificativă în sistemul de apărare cibernetică al țării și subminând încrederea în securitatea națională.

Pe parcursul anului, atacurile cibernetice au continuat să pună presiune pe instituțiile publice. În septembrie 2023, Moldova a fost ținta unor atacuri de tip Distributed Denial of Service (DDoS), care au vizat instituții guvernamentale esențiale, precum Aeroportul Internațional Chișinău, Agenția

¹² <https://www.intellinews.com/russian-foreign-minister-speaks-of-moldova-as-the-next-ukraine-268877/>

¹³ <https://disinfo.md/institutiile-statului-tinta-unui-atac-cibernetice-masiv-in-ajunul-summit-ului-de-la-bulboaca-deputat-pas-confirma-atacul/>

Națională pentru Reglementare în Energetică și Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, dar și mass-media. Aceste atacuri au fost revendicate de canalul de Telegram People's CyberArmy¹⁴, un grup rusesc cunoscut pentru operațiunile sale cibernetice coordonate și bine planificate împotriva țărilor „neprietenose” Rusiei.

În ianuarie 2023, Serviciul Tehnologie Informației și Securitate Cibernetică din Moldova (STISC) a identificat un val de 1.330 de emailuri de phishing și escrocherie destinate instituțiilor guvernamentale¹⁵. Scopul acestor emailuri era să compromită datele sensibile și să perturbe activitatea normală a instituțiilor publice, reprezentând o amenințare serioasă pentru securitatea cibernetică a țării.

În toamna lui 2023, Federația Rusă a încercat să influențeze alegerile locale din Moldova printr-o varietate de tactici hibride¹⁶, inclusiv finanțare ilegală, manipulare informațională și corupție politică. Moscova a oferit sume considerabile de bani, proveniți din surse externe, pentru a sprijini partidele și candidații pro-ruși, în special Partidul „ȘANSĂ”, afiliat lui Ilan ȘOR. Aceste fonduri au fost folosite pentru a corupe alegătorii și candidații, a susține campanii electorale și a organiza proteste împotriva guvernului. În perioada premergătoare alegerilor, au avut loc transferuri suspecte către proiecte sociale și de infrastructură, prezentate ca

fiind benefice pentru comunități, dar având de fapt scopul de a manipula opinia publică și de a influența rezultatele votului.

Președinta Maia Sandu a fost ținta unor atacuri cu deepfake menite să-i submineze credibilitatea. În timpul campaniei pentru alegerile locale din toamna 2023, au apărut videoclipuri deepfake care o prezentau pe Maia Sandu făcând declarații controversate, în scopul de a o discredita și de a influența voturile în favoarea partidelor de opoziție. Deși aceste videoclipuri au fost rapid demontate, ele au fost distribuite pe scară largă, provocând daune temporare reputației sale.

Ulterior, tehnologia deepfake a fost utilizată pentru a crea mai multe videoclipuri care sugerau că Maia Sandu susține politici nepopulare. Un astfel de videoclip o prezenta pe Sandu care promitea o aliniere strictă a politicii externe a Moldovei cu interesele SUA și NATO, ignorând neutralitatea țării. Scopul acestui videoclip era de a îndepărta votanții pro-ruși și de a crea neîncredere în intențiile sale reale. Cei care au orchestrat aceste atacuri aveau un interes puternic în subminarea poziției proeuropene a Maiei Sandu, utilizând deepfake-ul pentru a răspândi dezinformarea și a alimenta un climat de neîncredere în rândul cetățenilor, făcând dificilă distincția între adevăr și fals.

2024

În prima parte a anului 2024, Moldova s-a confruntat cu provocări hibride semnificative care amenințau stabilitatea politică și coeziunea socială.

O campanie majoră de dezinformare a fost orchestrată de Rusia și aliații săi, având scopul de a răspândi panică în rândul

cetățenilor moldoveni, sugerând că guvernul proeuropean ar duce țara în război. Aceasta a făcut parte dintr-o strategie mai amplă de război psihologic, menită să destabilizeze Moldova. Elementele-cheie ale campaniei au inclus răspândirea fricii de război, scrisori false de mobilizare, proteste de nemulțumire

¹⁴ <https://www.mapmf.org/alert/30740>

¹⁵ <https://stisc.gov.md/ro/stisc-atentie-continua-valul-atacurilor-cibernetice-de-tip-scam-si-phishing>

¹⁶ https://sis.md/sites/default/files/comunicate/fisiere/S_cenarii%20de%20influen%C8%9B%C4%83%202024_-2025.pdf

și manipularea opiniei publice cu privire la integrarea în Uniunea Europeană.

Regiunea Găgăuzia a fost un punct focal al tensiunilor, unde actori externi au încercat să submineze suveranitatea Moldovei prin incitarea la neliniște locală, promovarea sentimentelor antiguvernamentale și susținerea mișcărilor separatiste. Importanța strategică a regiunii și legăturile sale istorice cu Rusia au făcut-o vulnerabilă la amenințările hibride.

În regiunea din stânga Nistrului, au apărut noi provocări menite să escaladeze tensiunile cu guvernul de la Chișinău, inclusiv exerciții militare și deplasarea personalului armat. Aceste activități au fost însoțite de o retorică inflamatoare, cu scopul de a crea un sentiment de insecuritate și de a contesta autoritatea guvernului moldovean.

O nouă platformă politică pro-Rusia, numită „Victoria”, a fost lansată la Moscova, având scopul de a consolida sentimentele pro-ruse în Moldova. Această platformă a căutat să atragă sprijin în rândul populației, în special din segmentele cu legături istorice sau culturale cu Rusia. Crearea acestei platforme a fost o mișcare strategică pentru a influența peisajul politic al Moldovei și a contracara mișcările pro-UE.

Au existat și încercări semnificative de a introduce fonduri în Moldova pentru a sprijini activitățile electorale ale partidelor pro-ruse. Aceste fonduri vizau sprijinirea candidaților și partidelor pro-ruse, influențând astfel procesul democratic în favoarea intereselor străine. Fluxul de fonduri ilegale reprezintă o amenințare serioasă pentru integritatea sistemului electoral al Moldovei și pentru independența sa politică.

În perioada premergătoare referendumului privind integrarea în UE, Moldova s-a confruntat cu campanii extinse de dezinformare menite să discrediteze guvernul pro-UE și Uniunea Europeană, în ansamblu. Aceste campanii au folosit rețelele sociale și fake news-urile pentru a

răspândi informații false și a eroda încrederea publicului în UE. În mai 2024, compania Meta a șters 1.326 de conturi de Facebook, 80 de pagini, un grup și un cont de Instagram care desfășurau „un comportament coordonat și neautentic” față de publicul din Moldova. Persoanele din spatele acestei operațiuni au creat conturi false și au promovat informații mincinoase despre evenimente politice din țară. Conform raportului Meta, postările vizau figuri publice controversate, cum ar fi fugarul Ilan Șor și deputata Marina Tauber, și criticau guvernul actual și eforturile de integrare în Uniunea Europeană, inclusiv prin videoclipuri de parodie despre președinta Republicii Moldova.

Campania anti-UE, destinată să influențeze rezultatele referendumului din 20 octombrie 2024, s-a concentrat pe mesaje manipulative care vizează teme sensibile pentru societatea moldovenească, inclusiv drepturi egale și politici LGBT, exploatarea fricilor și tensiunile existente.

În iunie 2024, o campanie de dezinformare a implicat distribuirea de videoclipuri false pe site-uri rusești de filme piratate, folosind logoul Ministerului Educației, pentru a prezenta teme despre incluziunea școlară și LGBT, promovând narațiuni false despre activitatea ministerului. Un alt videoclip fals anunța deschiderea unei tabere militare pentru copii, unde aceștia ar învăța să folosească arme. Ministerul Educației a dezmințit aceste informații și a solicitat autorităților să identifice persoanele responsabile. Aceste videoclipuri au fost lansate pentru a exploata fricile și preconcepțiile din societate și pentru a discredita ideea de integrare europeană, asociindu-se cu războiul și cu comunitățile LGBT. Dezinformarea vizează crearea panicii și neîncrederii în guvernul proeuropean, amplificând tensiunile sociale și politice. Actorii pro-ruși folosesc teme sensibile pentru a diviza populația și a submina sprijinul pentru integrarea europeană.

4. DOMENII VULNERABILE LA AMENINȚĂRI HIBRIDE

Modelul conceptual identifică 13 domenii esențiale pentru funcționarea și securitatea statului, care pot fi ținte ale amenințărilor hibride. Aceste domenii sunt fundamentale pentru funcționarea și securitatea statului și includ sectoare precum: politic, administrație publică, legal, securitate, diplomatic, apărare, infrastructură, economie, cibernetic, informațional, social și cultural. Fiecare dintre aceste domenii prezintă vulnerabilități specifice pe care Federația Rusă le exploatează pentru a destabiliza Republica Moldova.

Politic

- **Exploatarea pentru destabilizare:** Rusia își folosește influența pentru a destabiliza Republica Moldova, având un impact semnificativ asupra domeniului politic, care este interconectat;
- **Destabilizare politică:** Rusia își folosește influența pentru a destabiliza Republica Moldova, având un rol esențial în amenințările hibride care vizează această țară;
- **Controlul partidelor politice:** De-a lungul anilor, Rusia a exercitat o influență semnificativă asupra mai multor partide politice din Moldova, controlând aspectele cheie ale politicii externe, de apărare și interne;
- **Provocări postelectorale:** Rezultatele alegerilor din 2020 și 2021 au îngreunat considerabil capacitatea Rusiei de a controla scena politică moldovenească, provocând o schimbare în peisajul politic;
- **Restabilirea influenței:** Rusia depune eforturi susținute pentru a-și recăpăta influența, sprijinind și finanțând partidele politice afiliate;
- **Exploatarea nemulțumirilor sociale:** Rusia încurajează partidele de opoziție pro-ruse să profite de nemulțumirile sociale, organizând proteste antiguvernamentale, menite să genereze o criză politică;
- **Finanțarea ilegală:** Un instrument major al influenței rusești este finanțarea ilegală și corupția politică, prin care Rusia direcționează resurse către partidele și indivizii pro-ruși;
- **Sprijin pentru partidele pro-ruse:** Rusia oferă sprijin considerabil partidelor pro-ruse,

inclusiv prin furnizarea de consilieri politici și controlul asupra canalelor media asociate;

- **Promovarea relațiilor cu Rusia:** Partidele pro-ruse din Moldova pledează deschis pentru relații mai strânse cu Federația Rusă, integrarea în Uniunea Economică Eurasiatică și promovarea culturii, mass-mediei și limbii ruse;
- **Difuzarea narațiunilor rusești:** Aceste partide promovează narațiuni ale Federației Ruse despre Statele Unite, Uniunea Europeană și riscurile asociate integrării euroatlantice.
- **Instrumente hibride:** Federația Rusă folosește o varietate de instrumente hibride pentru a susține activități destabilizatoare, care includ operațiuni cibernetice, economice, culturale, administrative, legale, de informații, diplomatice și dezinformare.

Administrația publică

- **Rolul esențial:** Administrația publică este crucială pentru guvernarea unei țări și pentru rezistența acesteia în fața amenințărilor hibride. O administrație stabilă funcționează ca prima linie de apărare împotriva încercărilor de subminare a guvernului;
- **Starea de slăbiciune:** Guvernele succesive din Moldova au menținut statul într-o stare de slăbiciune, favorizând corupția, controlul oligarhic și nepotismul politic. Această slăbiciune a permis Rusiei să exercite influență politică și să desfășoare operațiuni de corupere;
- **Lipsa resurselor:** Administrația publică din Moldova se confruntă cu o birocrație slabă, proceduri inadecvate și un sistem de

stat de drept insuficient dezvoltat. Instituțiile publice au o capacitate administrativă limitată din cauza insuficienței de resurse umane și financiare, iar lipsa personalului calificat duce la suprasolicitarea angajaților existenți;

- **Exploatarea situației:** Rusia poate exploata aceste slăbiciuni pentru a sublinia ineficiența și instabilitatea administrației publice. Această situație împiedică reformele necesare și eforturile de modernizare, în special în sistemul judiciar și politic;

- **Impedimentele reformelor:** Slăbiciunea cronică a administrației publice face dificilă implementarea reformelor semnificative. Rusia profită de această situație pentru a-și menține influența și pentru a bloca modernizarea, având ca scop restabilirea unui status-quo-ului preferat, în cazul în care guvernul pro-UE este înlăturat;

- **Eforturile de reformă:** Recent, guvernul moldovean a început să reformeze administrația publică pentru a se integra mai bine cu instituțiile Uniunii Europene. Însă, această sarcină este enormă și necesită resurse și angajamente semnificative;

- **Domenii-cheie de îmbunătățire:** Printre domeniile care necesită atenție imediată se numără capacitatea administrativă scăzută și lipsa de experți în diverse sectoare, care trebuie abordate urgent pentru a îmbunătăți eficiența și stabilitatea administrației publice.

Legal

- **Exploatarea regiunii transnistrene:** Rusia profită de lacunele și incertitudinile legate de statutul regiunii transnistrene, pe care o controlează de facto;

- **Incertitudini legale:** Persistă incertitudini legale referitoare la datoria acumulată pentru livrarea de gaze în regiunea transnistreană. Rusia utilizează aceste datorii ca instrument de constrângere în negocierile cu autoritățile moldovenești;

- **Activități ilegale:** Linia administrativă cu regiunea transnistreană reprezintă un punct slab, facilitând activități ilegale, cum ar fi traficul de arme și droguri;

- **Vulnerabilitatea găgăuză:** Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia constituie o altă vulnerabilitate legală. Autoritățile locale amenință cu nesupunere și separatism, exploatănd neîncrederea față de Occident pentru a bloca progresele în procesul de aderare la Uniunea Europeană;

- **Proteste și cereri de autonomie:** Politicienii locali și opoziția pro-rusă organizează proteste pentru a obține mai multă autonomie pentru Găgăuzia. Aceste acțiuni sunt însoțite de amenințări cu organizarea de referendumuri pentru a obține mai multe puteri;

- **Lipsa de loialitate:** Lipsa de loialitate a populației găgăuze față de Republica Moldova reprezintă o vulnerabilitate pe termen lung, care poate afecta stabilitatea și coeziunea națională.

Securitatea informației

- **Ambasada Rusiei ca centru de operare:** Ambasada Rusiei în Chișinău funcționează ca un centru de operare pentru serviciile secrete ruse, care își folosesc imunitatea diplomatică pentru a desfășura acțiuni de spionaj, corupție și influențare politică;

- **Institutul Rus de Studii Strategice (IRSS):** Federația Rusă își desfășoară activitățile subversive și prin intermediul centrelor de cercetare, precum IRSS, care are birouri în două locații principale în Moldova: regiunea transnistreană și ambasada Rusiei la Chișinău;

- **Activități de amenințare hibridă:** IRSS coordonează o gamă largă de activități legate de amenințările hibride, care vizează destabilizarea țării;

- **Incidente de securitate în regiunea transnistreană:** Rusia, prin intermediul serviciilor sale secrete, a orchestrat incidente de securitate în regiunea transnistreană pentru a intimida autoritățile moldovenești și a răspândi nesiguranța printre cetățeni;

- **Proteste antiguvernamentale:** Protestele antiguvernamentale, organizate de Partidul ȘOR în 2022-2023, au fost

orchestrate și finanțate de Rusia, având scopul de a destabiliza situația politică;

- **Grupuri subversive:** Rusia a încercat să introducă în Moldova grupări subversive și membri ai grupului Wagner, cu intenția de a escalada tensiunile și de a organiza o lovitură de stat.

Diplomatic

- **Obiectivele Rusiei:** Rusia utilizează diplomația pentru a sprijini operațiunile de amenințare hibridă, având ca scop menținerea Moldovei în sfera sa de influență și prevenirea integrării acesteia în structurile euroatlantice;
- **Interferența în afacerile interne:** Diplomația rusă este strâns legată de influența politică, folosind politicieni de rang înalt pentru a se amesteca în afacerile interne ale Moldovei;
- **Rolul Ambasadei:** Ambasada Rusiei la Chișinău joacă un rol esențial în sprijinirea obiectivelor strategice ale Rusiei în diverse domenii, inclusiv politică, informații, economie și cultură;
- **Exploatarea conflictelor:** Rusia folosește statutul nerezolvat al conflictului transnistrean pentru a controla guvernele moldovenești, promovând soluții diplomatice care se aliniază cu interesele sale geopolitice;
- **Negocierile 5+2:** Kremlinul își propune să federalizeze Moldova prin intermediul procesului de negociere 5+2, asigurându-și astfel controlul pe termen lung asupra țării. Rusia joacă un rol dublu în formatul 5+2, fiind atât mediator, cât și parte a conflictului, o strategie similară cu cea folosită în conflictul din Ucraina cu acordurile de la Minsk;
- **Sprijin pentru forțele pro-ruse:** Vizitele de nivel înalt ale politicienilor ruși sunt utilizate pentru a sprijini forțele pro-ruse și anti-UE din Moldova, în special în timpul campaniilor electorale;
- **Credibilitatea forțelor pro-ruse:** Politicienii și oficialii ruși sprijină deschis forțele pro-ruse din Moldova, sporindu-le vizibilitatea și credibilitatea în rândul alegătorilor;

- **Amenințări geopolitice:** Politicienii și diplomații de rang înalt ruși amenință frecvent autoritățile moldovenești cu privire la orientarea geopolitică a țării.

Apărare

- **Statutul de neutralitate:** Neutralitatea Moldovei, stipulată în Constituție, a dus la o neglijare a forțelor armate, contribuind la subdezvoltarea acestora;
- **Subdezvoltarea forțelor armate:** Forțele Armate ale Moldovei sunt slab dezvoltate, nereformate și se confruntă cu echipamente și culturi organizaționale învechite;
- **Reevaluarea politicii de apărare:** Războiul ruso-ucrainean a determinat Moldova să-și reevalueze politica de apărare, având în vedere obiectivul de a adera la Uniunea Europeană;
- **Necesitatea modernizării:** Modernizarea Forțelor Armate este esențială pentru a face față provocărilor actuale, inclusiv prin achiziționarea de echipamente moderne pentru monitorizarea și protecția spațiului aerian, contracararea dronelor și securizarea infrastructurii critice;
- **Estimarea costurilor:** Ministerul Apărării estimează că Moldova are nevoie de aproximativ 250 de milioane de euro pentru modernizarea forțelor armate;
- **Controlul teritorial:** Moldova are un control parțial asupra teritoriului și frontierelor sale din cauza regiunii transnistrene, care este controlată de autorități subordonate Rusiei;
- **Prezența militară rusă:** Aproximativ 1.700 de soldați ruși sunt staționați în stânga Nistrului, în cadrul Grupului Operativ al Forțelor Ruse (OGRF) și a Misiunii de Menținere a Păcii;
- **Valoarea combativă:** Valoarea combativă a forțelor ruse din regiunea transnistreană nu poate fi determinată cu exactitate;
- **Exercitarea presiunii:** Rusia își folosește prezența militară în așa-zisa rmn pentru a exercita presiuni asupra guvernului

moldovean, instalând frică în societate și menținându-și influența prin amenințarea unei posibile escaladări a conflictului;

- **Depozitul de la Cobasna:** Depozitul de muniție de la Cobasna, cu echipament învechit, este folosit de Rusia ca un instrument pentru a-și menține influența și a crea tensiuni în regiune;
- **Dezinformarea și manipularea:** De la invazia Ucrainei, din februarie 2022, Rusia a folosit depozitul pentru a crea o divizare între Ucraina și Moldova/rmn, promovând narațiuni false despre o posibilă invazie a Ucrainei în regiunea transnistreană. Rusia coordonează, de asemenea, campanii de dezinformare pentru a discredita eforturile guvernului de la Chișinău de a moderniza armata națională.

Infrastructura

- **Vulnerabilitate energetică:** Sectorul energetic, în special gazele și electricitatea, reprezintă una dintre cele mai vulnerabile domenii ale Moldovei, fiind constant supus presiunii din partea Rusiei;
- **Diversificarea furnizorilor:** În trecut, Rusia era singurul furnizor de gaze pentru Moldova. Cu toate acestea, datorită eforturilor de diversificare și a asistenței financiare din partea Uniunii Europene și Statelor Unite, Moldova poate acum să achiziționeze gaze de la mai mulți furnizori;
- **Șantajul energetic rus:** În ciuda diversificării, Moldova rămâne vulnerabilă la șantajul energetic rusesc, în special prin intermediul Centralei de la Cuciurgan, situată în regiunea transnistreană și administrată de compania rusă „Inter RAO”. Orice întrerupere a livrărilor de la această centrală ar putea afecta întregul sistem electric al țării;
- **Noduri electrice critice:** Regiunea transnistreană, care nu este pe deplin controlată de autoritățile constituționale moldovenești, găzduiește noduri electrice esențiale, reprezentând o vulnerabilitate strategică ce ar putea fi exploatată de Rusia pentru acte de sabotaj;

- **Controlul rus:** Companiile rusești dețin active strategice importante în Moldova, inclusiv MoldovaGaz, cea mai mare companie energetică din țară;
- **Eforturi de reducere a dependenței:** Guvernul a început să implementeze măsuri pentru a reduce dependența de Rusia, cum ar fi separarea sistemului de transport al gazelor de Gazprom;
- **Infrastructura de transport:** Infrastructura de transport subdezvoltată a Moldovei limitează conectivitatea cu Uniunea Europeană și îngreunează transformarea economică a țării;
- **Conexiuni inadecvate cu România:** Lipsa podurilor și a conexiunilor directe de autostradă cu România, împreună cu un sistem feroviar învechit din perioada sovietică, restrânge capacitatea Moldovei de a se integra în UE;
- **Riscuri de paralizare:** Infrastructura slabă face Moldova mai vulnerabilă la paralizarea de către actori ostili în timpul operațiunilor militare sau quasimilitare, crescând dependența de țările vecine, în special România.

Economie

- **Slăbirea influenței Rusiei:** Influența economică a Rusiei asupra Moldovei a scăzut în ultimele decenii, în special în sectoarele comerțului, pieței muncii și energiei;
- **Independența economică:** Moldova nu a fost niciodată atât de independentă economic de Rusia cum este acum, Uniunea Europeană devenind cel mai mare partener comercial și investitor;
- **Tendențe pozitive:** Tendențele recente includ diversificarea surselor de energie, reducerea dependenței de gazul rusesc și întărirea relațiilor economice cu UE;
- **Creșterea comerțului cu UE:** După semnarea Acordului de Asociere (AA/DCFTA) cu UE în 2014, comerțul Moldovei cu Uniunea Europeană a crescut semnificativ, UE reprezentând 65,4% din exporturile Moldovei în 2023;

Cibernetetic

- **Declinul comerțului cu Rusia:** Deși comerțul cu Rusia a scăzut constant, aceasta continuă să manipuleze restricțiile comerciale pentru a exercita influență, în special în sectorul agricol;
- **Economia transnistreană:** Regiunea, care depinde puternic de gazul gratuit din Rusia, a fost nevoită să se adapteze în urma războiului din Ucraina și a închiderii frontierelor, îndreptându-se mai mult către UE din punct de vedere economic;
- **Remitențele:** Remitențele de la moldovenii care lucrează în străinătate au reprezentat 11,8% din PIB, în 2023. Principalele surse de venit s-au mutat din Rusia spre țările Uniunii Europene;
- **Scăderea numărului de muncitori:** Numărul muncitorilor moldoveni din Rusia a scăzut semnificativ, iar remitențele acestora constituie acum doar 8,8% din total, comparativ cu 54,2% din UE;
- **Destabilizarea economică:** În ciuda pierderii unor pârgii economice, Rusia folosește în continuare prețurile și volumele de energie pentru a destabiliza Moldova, în special în sezonul rece, când consumul de energie este ridicat;
- **Impactul prețurilor energetice:** Prețurile ridicate la energie reprezintă o povară semnificativă pentru gospodăriile moldovenești, absorbind uneori până la 70% din venitul lunar al unei familii;
- **Corupția și manipularea:** Corupția endemică din Moldova ajută actorii ostili, inclusiv Rusia, să submineze eforturile guvernului pentru democratizare. Rusia menține o rețea complexă de patronaj între oligarhi și oficiali pentru a manipula instituțiile și politicile de stat;
- **Propaganda pro-rusă:** Forțele pro-ruse utilizează propaganda pentru a sublinia importanța relațiilor economice cu Rusia, în ciuda orientării semnificative a Moldovei către UE. Acestea susțin că menținerea unor relații bune cu Rusia este esențială pentru stabilitatea și prosperitatea economică a Moldovei, promovând ideea că ruperea legăturilor cu Rusia ar duce la colapsul economic.

- **Vulnerabilitate ridicată:** Domeniul cibernetetic al Moldovei este extrem de vulnerabil, hackerii afiliați statului rus având capacitatea de a pătrunde în toate cele 13 domenii identificate în raport;
- **Instrumente cibernetice rusești:** Rusia folosește instrumente cibernetice pentru a sprijini operațiunile de informații și pentru a infiltra diverse domenii, inclusiv politice, judiciare, sociale, culturale, economice, militare și de infrastructură;
- **Provocări în securitatea cibernetică:** Moldova se confruntă cu provocări semnificative în abordarea securității cibernetice, din cauza protecției inadecvate a software-ului și hardware-ului învechite și a igienei cibernetice precare în rândul oficialilor și funcționarilor de stat;
- **Spargerea conturilor de social media:** Incidentele de spargere a conturilor de social media și mesagerie instantanee ale factorilor de decizie, din noiembrie 2022, au evidențiat aceste vulnerabilități, deși informațiile scurse nu au fost extrem de dăunătoare, ele putând fi folosite pentru potențiale campanii de șantaj sau denigrare;
- **Subminarea încrederii publicului:** Scurgerile de informații, împreună cu datele falsificate, au subminat încrederea publicului în autorități;
- **Resurse financiare limitate:** Moldova nu dispune de resurse financiare și umane suficiente pentru a îmbunătăți semnificativ securitatea cibernetică pe termen scurt și mediu;
- **Alfabetizare cibernetică scăzută:** Nivelul de alfabetizare cibernetică în rândul funcționarilor de stat este foarte scăzut, mulți dintre aceștia folosind domenii găzduite de companii rusești, ceea ce le sporește vulnerabilitatea;
- **Utilizarea software-ului piratat:** Unii oficiali folosesc software piratat sau ilegal, ceea ce generează vulnerabilități suplimentare, deoarece aceste sisteme nu pot fi întreținute și actualizate corespunzător;
- **Dependența de dispozitive personale:** Mulți angajați guvernamentali sunt nevoiți să utilizeze dispozitive personale, din cauza lipsei de echipamente furnizate de stat, ceea ce afectează securitatea informațiilor;

- **Migrarea experților în IT:** Condițiile economice și financiare determină mulți experți în IT și securitate cibernetică să caute locuri de muncă în străinătate, salariile din sectorul public fiind necompetitive;
- **Modelul de lucru hibrid:** Guvernul folosește un model de lucru hibrid, permițând experților IT să lucreze part-time atât pentru guvern, cât și pentru sectorul privat, ceea ce generează noi vulnerabilități legate de conflictele de interese.

Informațional

- **Instrument comun al amenințărilor hibride:** Informațiile manipulate sunt un instrument frecvent utilizat în cadrul amenințărilor hibride, datorită costurilor reduse, impactului semnificativ și dezvoltării recente a măsurilor de apărare împotriva acestora;
- **Operațiuni de informații:** Aceste operațiuni pot atinge diverse obiective strategice fără a necesita alte instrumente de amenințare hibridă;
- **Obiectivele Rusiei:** Rusia vizează subminarea percepțiilor de securitate, reducerea încrederii în instituțiile statului și polarizarea societății din Moldova prin manipularea informațiilor, știri false și operațiuni de influență;
- **Schimbarea Guvernului:** Obiectivul strategic este schimbarea guvernului, oprirea cooperării cu UE și NATO și inversarea proceselor de integrare europeană;
- **Canalele media pro-ruse:** Canalele media afiliate Rusiei, controlate de forțele politice pro-ruse locale, oligarhi sau cetățeni ruși, constituie principalele instrumente de manipulare a informațiilor;
- **Competiția media:** Posturile TV moldovenești se confruntă cu o competiție acerbă din partea canalelor afiliate Rusiei, care beneficiază de finanțare considerabilă și retransmit conținut rusesc de mare buget, având popularitate în rândul cetățenilor, în special al celor vorbitori de rusă;
- **Dominanță în presa scrisă:** Aceeași dominanță se observă în presa scrisă, unde cele mai populare ziare sunt filiale locale ale publicațiilor rusești;

- **Răspândirea narațiunilor rusești:** Narațiunile rusești sunt propagate prin platforme de social media precum Facebook, Odnoklassniki.ru, Telegram, VKontakte, și prin site-uri de internet precum mail.ru, sputnik.md și point.md;
- **Propaganda pro-rusă:** Actorii pro-ruși din Moldova, inclusiv figuri politice și influențatori, adoptă rapid și răspândesc propaganda rusă;
- **Campanii electorale:** În timpul campaniilor electorale, mass-media rusă promovează teorii menite să discrediteze partidele pro-UE, concentrându-se pe teme precum identitatea națională, geopolitica și conservarea culturii moldovenești;
- **Legislația de răspuns:** Ca răspuns la propaganda rusă, guvernul moldovean a adoptat în 2022 legislația care interzice anumite programe analitice și de informare străine, inclusiv cele din Rusia;
- **Suspendarea licențelor:** Autoritățile au suspendat licențele de difuzare a șase canale TV pentru răspândirea de informații părtinitoare referitoare la Moldova și la războiul ruso-ucrainean;
- **Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării** a fost înființat, având ca misiune identificarea, prevenirea și combaterea dezinformării la nivel național.

Social

- **Provocări sociale:** Moldova se confruntă cu numeroase probleme sociale, inclusiv sărăcia, migrarea extensivă a forței de muncă, schimbările socioculturale și polarizarea societății în legătură cu direcția geopolitică a țării;
- **Exploatarea problemelor sociale:** Rusia exploatează aceste probleme pentru a crea condiții favorabile activităților sale de amenințare hibridă, vizând divizarea și polarizarea societății moldovenești;
- **Controlul regiunilor:** Controlul militar rus asupra regiunii transnistrene și influența politică exercitată în Găgăuzia contribuie la fragilitatea generală a societății moldovenești;
- **Strategia Rusiei:** Strategia Moscovei este de a mobiliza aceste regiuni și locuitorii lor împotriva guvernului central din Chișinău;

- **Exploatarea crizelor:** Rusia folosește crizele pentru a menține diviziunile și polarizarea, manipulând prețurile la energie ca arme și sprijinind partidele de protest, precum Partidul ȘOR, pentru a canaliza frustrarea în acțiuni politice și tulburări sociale;
- **Greutățile economice:** Greutățile economice sunt atribuite politicilor pro-UE ale guvernului actual, în timp ce Rusia promite oferte avantajoase de gaz partidelor de opoziție, dacă acestea ajung la putere;
- **Manipularea comerțului agricol:** Rusia manipulează comerțul agricol prin interzicerea exporturilor din Moldova, dar permițând comerțul cu regiunile sau raioanele pro-ruse;
- **Propaganda rusă:** Propaganda rusească se concentrează pe politica identitară, incluzând narațiuni moldovenești și antiromânești, utilizând identitățile etnice (slave), religioase (Biserica Ortodoxă Rusă) și culturale (fostă Uniune Sovietică) pentru a diviza societatea;
- **Percepția Uniunii Europene:** Uniunea Europeană este prezentată ca o organizație decadentă, având o agendă ascunsă de a distruge credința ortodoxă și obiceiurile moldovenești, poziționând Rusia ca protector al societății tradiționale moldovenești.

Cultural

- **Exploatarea moștenirii culturale:** Rusia își valorifică caracteristicile culturale și istorice ale Moldovei pentru a influența identitatea națională a acesteia, cu un accent deosebit pe moștenirea sovietică și activitățile Bisericii Ortodoxe Moldovenești (BOM);
- **Conceptul de „Sfânta Rusie”:** Moscova percepe Moldova ca parte a „Sfintei Rusii”, o noțiune care depășește dimensiunea religioasă, integrând aspecte culturale și spirituale;
- **Rolul Bisericii Ortodoxe Moldovenești:** BOM, considerată printre cele mai de încredere instituții din țară, servește drept instrument principal al influenței culturale rusești, având peste 90% din moldoveni care se identifică ca ortodocși;
- **Promovarea valorilor tradiționale:** Reprezentanții Mitropoliei Moldovei promovează frecvent „valorile tradiționale” și se opun integrării Moldovei în Uniunea Europeană, prezentând-o ca o entitate decadentă;
- **Opoziția față de aderarea la UE:** Biserica subminează eforturile guvernului moldovean de a adera la UE prin opoziția față de reformele legislative legate de protecția minorităților și alte inițiative de modernizare;
- **Sprijinul politic pentru pro-ruși:** Mitropolia Moldovei susține activ politicienii pro-ruși, în special în timpul campaniilor electorale, sprijinind candidații din Partidul Socialiștilor și Partidul Comuniștilor și discreditând figurile prooccidentale, cum ar fi Maia Sandu;
- **Dezinformarea:** Biserica răspândește dezinformări pe subiecte, cum ar fi pandemia Covid-19, tehnologia 5G și războiul ruso-ucrainean, contribuind la creșterea confuziei în rândul populației;
- **Organizații afilate Rusiei:** Organizații precum Fundația Russkiy Mir promovează limba rusă și se implică activ în sistemul educațional, difuzând conținut media pro-rus;
- **Finanțarea inițiativelor:** Aceste organizații finanțează inițiative care difuzează conținutul mass-mediei de stat rusești, acționând ca centre de influență politică și geopolitică în Moldova;
- **Polarizarea socială:** Influența culturală rusă se manifestă prin mass-media rusă în Moldova, cooperarea economică și culturală simbolică cu Găgăuzia și regiunea transnistreană, având ca obiective adâncirea polarizării sociale și discreditarea grupurilor proeuropene.

5. INSTRUMENTE ALE ATACURILOR HIBRIDE

În analiza activităților de amenințare hibridă, desfășurate de Federația Rusă, am observat diferite moduri prin care aceasta își îndeplinește obiectivele. Putem identifica cele mai frecvente instrumente folosite, care pot fi utilizate atât individual, cât și în combinație, afectând diverse domenii simultan.

De exemplu, **atacurile cibernetice** pot viza direct infrastructura critică, dar au efecte și asupra politicii și economiei, generând panică și instabilitate. **Dezinformarea și propaganda** sunt folosite pentru a influența opinia publică și a diminua încrederea în instituțiile statului. Aceste strategii pot fi combinate cu eforturi diplomatice și economice pentru a maximiza impactul.

Exploatarea vulnerabilităților sociale și culturale poate intensifica polarizarea și tensiunile interne, facilitând influența politică și strategică a Rusiei. Astfel, aceste instrumente nu funcționează izolat; ele sunt interconectate și adesea orchestrate pentru a crea un efect sinergic, sporind impactul asupra țării vizate.

Înțelegând cum sunt folosite aceste instrumente și în ce domenii, putem dezvolta strategii mai eficiente pentru a contracara amenințările hibride și a proteja securitatea și stabilitatea națională.

Cele mai comune instrumente utilizate în acest scop în cazul Republicii Moldova includ:

Instrumente	Potențiale domenii afectate
Crearea sau exploatarea dependențelor economice	Economie, Diplomatie, Politică, Administrație Publică
Subminarea economiei naționale a adversarului	Economie, Administrație Publică, Politică, Diplomatie
Exploatarea dificultăților economice	Economie, Administrație Publică, Politică, Diplomatie
Spionajul cibernetic	Infrastructură, Spațiu, Cyber, Militar/Apărare, Administrație Publică
Operațiuni cibernetice	Infrastructură, Spațiu, Cyber, Social/Societal, Administrație Publică, Militar/Apărare
Încălcarea spațiului aerian	Militar/Apărare, Social/Societal, Politic, Diplomatie
Operațiuni convenționale/subconvenționale ale forțelor armate	Militar/Apărare
Organizații paramilitare (proxy)	Militar/Apărare
Exerciții militare	Militar/Apărare, Diplomatie, Politică, Societal
Finanțarea unor grupuri culturale și think tank-uri	Societate, Cultură, Politică, Diplomatie
Exploatarea clivajelor socioculturale (etnice, religie și cultură)	Social/Societal, Cultură
Promovarea tulburărilor sociale	Infrastructură, Social/Societal, Economie, Politic
Exploatarea vulnerabilităților în administrația publică (inclusiv managementul situațiilor de urgență)	Administrație Publică, Politică, Social/Societală
Promovarea și exploatarea corupției	Administrație Publică, Economie, Juridic, Social/Societal
Exploatarea limitelor, lacunelor și incertitudinilor din legislație	Infrastructură, Cyber, Spațiu, Economie, Militar/Apărare, Cultură, Social/Societal,

	Administrație Publică, Juridic, Informații, Diplomatie, Politic, Informații
Culegerea de informații	Informații, Armata/Apărare
Ambasade	Diplomație, Politică, Inteligență, Social/Societal
Crearea confuziei sau a unei narațiuni contradictorii	Social/Societal, Informare, Diplomatie,
Discreditarea conducerii și/sau a candidaților	Politică, Administrație Publică, Social/Societal
Sprijinul actorilor politici	Politică, Administrație Publică, Social/Societal
Constrângerea politicienilor și/sau a guvernului	Politic, Administrație Publică, Juridic
Controlul și interferența media	Informații, Infrastructură (Media), Social/Societal, Cultură
Campanii de dezinformare și propagandă	Social/Societal, Informațional, Politic, Cibernetic, Cultură, Administrație Publică

6. EVALUAREA IMPACTULUI ATACURILOR HIBRIDE

În continuare, vom folosi **Modelul Ecosistemului Cuprinzător (CORE)** pentru a analiza trei studii de caz, concentrate pe trei domenii esențiale: 1) integrarea europeană, 2) coeziunea socială și 3) reziliența economică.

Aplicarea acestui model ne va ajuta să înțelegem impactul atacurilor hibride asupra întregului ecosistem. Prin intermediul CORE, vom evalua cum fiecare domeniu este influențat de diferitele instrumente și strategii de amenințare hibridă și cum aceste influențe interconectate pot slăbi structura generală a statului.

- **Integrarea europeană:** Vom analiza cum dezinformarea și propaganda sunt folosite pentru a submina încrederea publicului în procesul de aderare la UE și pentru a destabiliza sprijinul politic pentru acest demers.
- **Coeziunea socială:** Vom examina modul în care sunt exploatate tensiunile etnice și religioase pentru a diviza societatea și a crea conflicte interne.
- **Reziliența economică:** Vom evalua impactul manipulării economice asupra stabilității financiare și a infrastructurii critice.

Prin aceste analize, vom obține o imagine clară a modului în care atacurile hibride pot submina funcționarea și securitatea statului, oferind totodată informații esențiale pentru consolidarea apărării și promovarea stabilității pe termen lung.

Integrare europeană

Evoluția procesului de integrare europeană a Republicii Moldova după 2020 a fost marcată de pași importanți și provocări semnificative, într-un context politic intern schimbător și o situație geopolitică regională tensionată. La alegerile prezidențiale din 2020 și cele parlamentare din 2021, cetățenii Republicii Moldova au arătat clar că susțin integrarea europeană, aceasta fiind alegerea civilizațională a majorității populației. Noul guvern a adoptat o agendă de reforme ferm orientate spre integrarea europeană, punând accent pe consolidarea statului de drept, combaterea corupției și îmbunătățirea guvernării.

În iunie 2022, Consiliul European a acordat Republicii Moldova statutul de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană. Această decizie a fost luată în contextul geopolitic complicat de războiul din Ucraina și de presiunea tot mai mare asupra Moldovei. Acordarea statutului de candidat a fost o recunoaștere a progreselor semnificative realizate de Moldova în

implementarea reformelor proeuropene și a angajamentului său ferm față de integrarea europeană.

Uniunea Europeană oferă Republicii Moldova sprijin financiar, tehnic și politic pentru a implementa reformele esențiale în justiție, economie și administrația publică. Aceste reforme sunt menite să îmbunătățească transparența, să reducă corupția și să întărească instituțiile democratice, ajutând Moldova să avanseze pe calea integrării europene. În plus, UE promovează inițiative care să consolideze drepturile omului și să asigure o guvernare eficientă și responsabilă.

Cu toate că Moldova face progrese semnificative în direcția integrării europene, Federația Rusă intensifică eforturile de influențare și destabilizare a țării. Rusia folosește o strategie de influențare hibridă, care include dezinformarea, sprijinirea grupurilor separatiste și a politicienilor pro-ruși, precum și exploatarea vulnerabilităților

economice și sociale ale Moldovei. Scopul acestor acțiuni este de a menține Moldova sub influența sa și de a împiedica integrarea în structurile occidentale.

Dezinformarea și propaganda rusească vizează polarizarea societății moldovenești, generând tensiuni între diverse grupuri etnice și sociale. Rusia sprijină economic și logistic partidele și mișcările politice care promovează o orientare pro-rusă și se opun integrării europene, promovând narațiuni bazate pe legături istorice, culturale și religioase cu Federația Rusă.

În eforturile sale de a submina aspirațiile europene ale Moldovei, Rusia sprijină rețelele numite „stataliste” și antioccidentale, folosind diplomația publică și interferând în crizele interne. Aceste acțiuni fac parte dintr-o strategie mai largă de a împiedica consolidarea statului democratic și a societății civile în Moldova, slăbind în același timp aspirațiile de aderare la UE. Aceste eforturi subminează încrederea publicului în instituțiile democratice și în procesul de reformă, generând instabilitate politică și socială.

Rusia oferă, de asemenea, alternative economice și politice anumitor regiuni din Moldova, prezentându-le ca fiind mai ușor de adoptat și implementat, decât reformele cerute de UE. Condițiile favorabile promovate de Rusia atât la nivel local, cât și național vizează înlocuirea standardelor europene și exercițiul controlului și influenței.

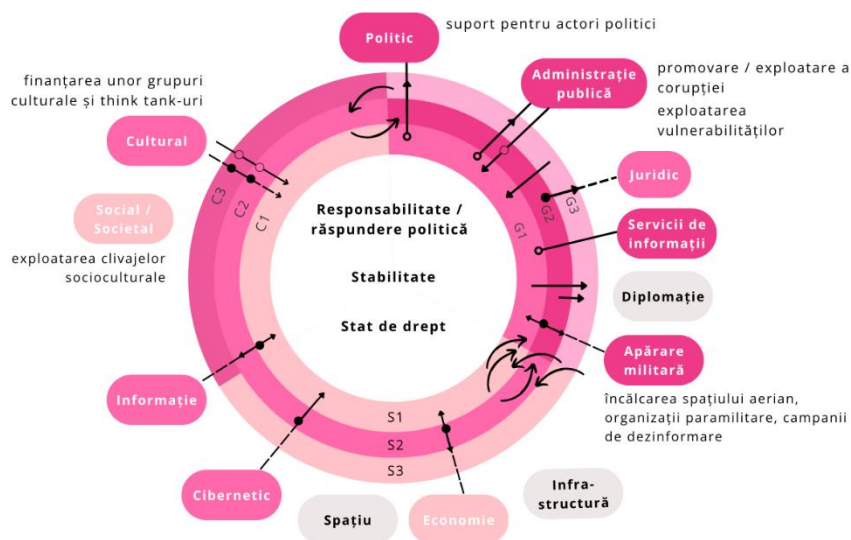
Lipsa de transparență în fluxurile financiare din Federația Rusă către Moldova și absența unor mecanisme adecvate de verificare agravează corupția și capturarea elitelor politice și economice. Fondurile rusești sunt adesea canalizate prin structuri opace, ceea ce creează dificultăți în urmărirea și monitorizarea utilizării lor. Aceste practici nu doar că alimentează corupția, dar și întăresc legăturile dintre liderii locali și cei de la Moscova, consolidând astfel influența rusă în regiune.

Corupția strategică subminează stabilitatea și statul de drept, afectând negativ capacitatea Moldovei de a se alinia la standardele UE și de a avansa pe calea integrării europene. Prin coruperea oficialilor locali și naționali, Rusia reușește să blocheze inițiativele de reformă și să mențină Moldova într-o stare de dependență și vulnerabilitate. Aceasta creează un mediu favorabil pentru manipulare și control, în care reformele necesare pentru consolidarea democrației și dezvoltarea economică sunt adesea împiedicate sau întârziate.

În concluzie, influența Rusiei în Moldova, prin practicile sale de destabilizare, reprezintă un obstacol major în calea consolidării democrației și integrării europene a țării. Este esențial ca Moldova să-și întărească în continuare parteneriatele internaționale și să implementeze reformele necesare pentru a-și asigura un viitor stabil și prosper.

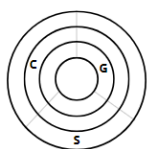

Figura 3. Integrare europeană - Analiza CORE

LEGENDĂ

- A FUNDAMENTE:** Elemente esențiale ale democrației pe care actorii amenințărilor hibride doresc să le compromită și trebuie protejate.
- B SPAȚII ȘI STRATURI:** Ecosistemul este compus din trei spații cu trei straturi. Fiecare strat este reprezentat de litera capitală a spațiului (C, G, S) plus un număr corespunzător "localizării" sale (1, 2, 3).

1. Local
2. Național
3. Internațional

Spațiul civic	Spațiul guvernământ	Spațiul servicii
C1 - Comunități civile	G1 - Administrația locală	S1 - Clustere de servicii
C2 - Națiuni civice	G2 - Guvernarea de stat	S2 - Conexiuni de servicii
C3 - Grupuri civice	G3 - Guvernarea multilaterală	S3 - Servicii globale

- C DOMENII:** Plasate în jurul ecosistemului în funcție de spațiul cu care au cele mai puternice legături.

SĂGETI | Atac nou asupra ecosistemului care nu a avut loc anterior.
 -----> Atac asupra ecosistemului.
 —————> Efecte în cascadă între spațiile/straturile compromise. Poate avea loc în cadrul unui spațiu (G1-G2), între spații (C1→G1) și între spații și straturi (S2-C1).

CULORI | Intensitatea compromiterii (evaluare calitativă)

- scăzut
mediu
mediu-înalt
înalt
foarte înalt

Crearea și exploatarea vulnerabilităților economice de către Moscova au avut scopul de a afecta stabilitatea ecosistemului. În acest context, Rusia a utilizat o serie de instrumente pentru a penetra domenii sensibile, având repercusiuni directe asupra

nivelului S2, iar în cele din urmă afectând și nivelurile S1 și S3 din spațiul serviciilor. Aceasta a avut, la rândul ei, un impact asupra spațiului politic la nivel local și național (G1/G2).

În ceea ce privește exploatarea clivajelor socioculturale și promovarea destabilizării și neliniștii sociale, Rusia a invocat legăturile istorice, lingvistice și culturale, folosindu-le ca instrument în cazul unor crize create artificial. Aceste neliniști au afectat societățile la toate cele trei niveluri (C1/C2/C3).

Actorii pro-ruși implicați în acțiuni hibride împotriva guvernului proeuropean au folosit reglementările legale, procesele și instituțiile pentru a submina statul de drept și dezvoltarea democrației în Moldova. Acest lucru a afectat guvernarea națională și administrațiile publice locale (G2/G1), generând efecte indirecte la nivelul G3.

Operațiunile cibernetice desfășurate de Rusia pentru a destabiliza țara s-au concentrat în principal pe sectorul serviciilor de nivel S2/S1, având un impact direct asupra administrației publice naționale de nivel G2.

Campaniile de dezinformare și propaganda rusă au întărit o narațiune antioccidentală, influențând negativ societățile locale și naționale (C2/C1), și în cele din urmă afectând întreaga regiune (C3).

Rusia a desfășurat, de asemenea, operațiuni subversive în timpul campaniei electorale pentru alegerile generale locale din toamna anului 2023, menite să saboteze procesele electorale și să obstrucționeze activitatea administrațiilor publice, afectând stabilitatea politică locală și regională (G1/G2). Aceste acțiuni au avut ca scop și influențarea relațiilor regionale de nivel G3.

Prin intermediul organizațiilor paramilitare (proxy) și grupurilor criminale, Rusia a căutat să submineze și să genereze destabilizări în masă, provocând violențe stradale și amplificând instabilitatea politică și socială în Moldova (G1/G2), cu impact asupra stabilității politice regionale (G3).

Reziliență economică

În 2021, Republica Moldova a fost martora unei escaladări a tensiunilor geopolitice în regiunea Mării Negre, influențate semnificativ de Rusia. Alegerile parlamentare anticipate din iulie 2021 au dus la formarea unui guvern proeuropean, ceea ce a determinat Rusia să intensifice eforturile de a influența direcția politică și geopolitică a Moldovei.

Imediat după preluarea mandatului de către noul guvern, Rusia a început să exercite presiuni economice asupra Moldovei. Aceste presiuni s-au manifestat prin șantaj energetic, manipularea prețurilor la energie și a altor resurse strategice de care Moldova depindea în totalitate. În acest context, vulnerabilitatea economică și politică a Moldovei a crescut semnificativ.

Presiunile economice au fost însoțite de campanii de dezinformare bine orchestrate, menite să discrediteze autoritățile proeuropene și să genereze tensiuni sociale

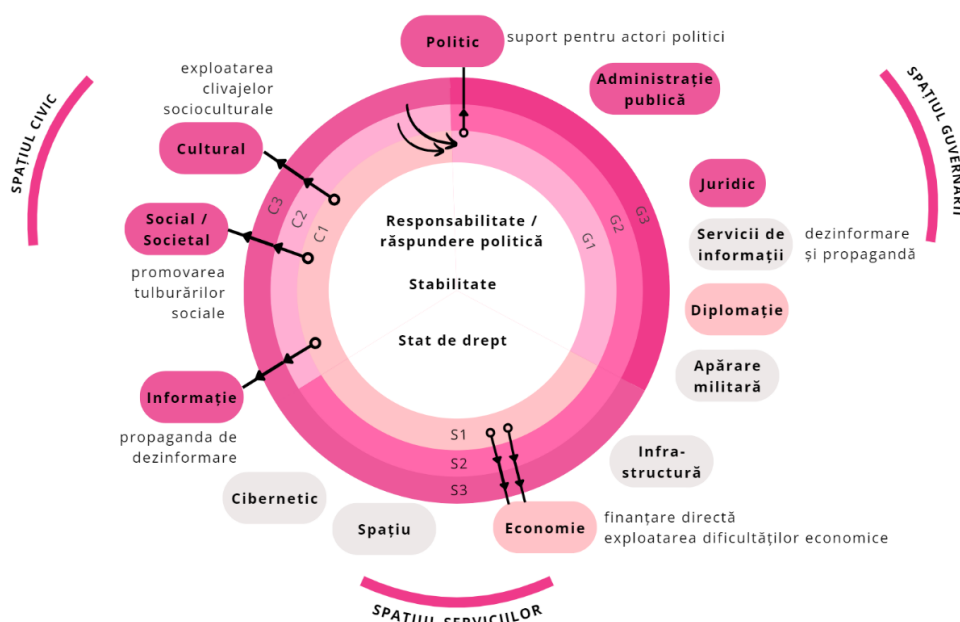
interne. Aceste campanii de dezinformare, finanțate din exterior, au fost desfășurate prin intermediul unor actori locali, cum ar fi politicienii și partidele pro-ruse, mass-media rusă și rețelele anonime specializate în diseminarea dezinformării la scară largă. Scopul acestor acțiuni a fost de a eroda încrederea publicului în guvernul proeuropean și de a submina procesul de reformă.

În 2022, presiunile economice și șantajul energetic au continuat, ducând la o creștere semnificativă a costurilor gazelor și energiei electrice. Acest lucru a exercitat o presiune fără precedent asupra bugetului național și asupra cetățenilor. În plus, Gazprom a redus cu până la 50% volumul de gaze necesar pentru sezonul de încălzire, complicând aprovizionarea cu gaze a țării. Această criză artificială a generat instabilitate economică majoră, afectând profund viața cotidiană a cetățenilor moldoveni.

Criza a alimentat protestele organizate de partidele pro-ruse, având ca scop destabilizarea guvernului de la Chișinău. Aceste proteste au fost menite să creeze impresia unei nemulțumiri generalizate și să submineze legitimitatea autorităților

centrale. Finanțarea acestor proteste a provenit în mare parte din surse externe, coordonate de Kremlin, accentuând astfel influența și amestecul Rusiei în afacerile interne ale Moldovei.

Figura 5. Reziliența economică – Analiza CORE

Presiunea economică și șantajul energetic exercitate de Federația Rusă au afectat, în primul rând, sectorul guvernamental, în special domeniile diplomației și administrației publice. Aceasta a compromis nivelul de guvernare la nivel de stat (G2), generând un efect de cascadă asupra companiilor naționale, reprezentate în stratul sectorului de servicii (S2).

În paralel, Federația Rusă a desfășurat o campanie de dezinformare care a vizat domeniile politic, informațional și social. Această campanie a fost direcționată în special către grupurile sărace și social vulnerabile, care pot fi ușor exploatare și manipulate, având scopul de a crește neliniștea în societate. Efectele acestei campanii s-au resimțit direct în spațiul civic, afectând stratul grupurilor (C1).

Ca urmare a campaniei de dezinformare și a impactului presiunii economice în stratul

(S2), au izbucnit proteste în întreaga țară, având efecte de cascadă asupra guvernării la nivel local (G1) și național (G2). Această instabilitate a influențat, de asemenea, stratul multilateral (G3), deoarece polarizarea internă a statului poate afecta cooperarea internațională multilaterală și politica externă, în special vectorul de integrare europeană.

Astfel, pilonul „Stabilitate” (reprezentat în centrul ecosistemului) a fost compromis. Deși cele mai afectate segmente au fost la nivel local și național, există o probabilitate semnificativă ca obiectivul strategic al Federației Ruse, care este autorul acestei amenințări hibride, să fie crearea instabilității în stratul multilateral (G3). Vizând segmentele național (G2) și grupuri (C1), „obiectivul final” a fost compromiterea procesului de integrare europeană prin scăderea sprijinului popular pentru guvernul proeuropean.

Coeziune socială

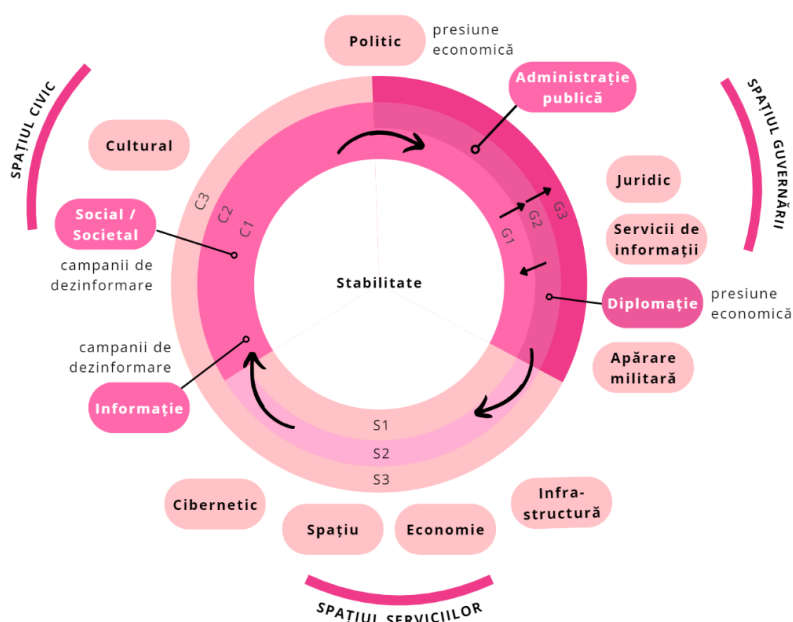
Implicarea Federației Ruse în alegerile bașcanului din UTA Găgăuzia din 2023 subliniază eforturile Moscovei de a exercita influență politică și de a destabiliza regiunile din Moldova. Prin metode precum finanțarea, propaganda, intimidarea și fraudă electorală, Rusia a încercat să asigure victoria candidaților săi favoriți și să mențină Moldova în sfera sa de influență. Acest demers a condus la creșterea polarizării politice și la subminarea încrederii publicului în procesele electorale, amplificând tensiunile dintre Chișinău și Comrat și complicând eforturile guvernului central de a menține stabilitatea și coeziunea națională.

Rusia sprijină discursurile și acțiunile care promovează autonomia extinsă a Găgăuziei și separatismul, încurajând liderii locali pro-ruși să solicite mai multă autonomie și să sfideze autoritatea guvernului central. Astfel, Moscova utilizează un mix de sprijin financiar, propagandă, manipulare electorală și exploatarea tensiunilor etnice și economice pentru a contrapune administrația locală din Găgăuzia guvernului constituțional al Moldovei, generând premise de separatism intern și nesupunere, destabilizând astfel țara și menținând-o sub influența rusă.

Tensiunile din UTA Găgăuzia sunt utilizate de Kremlin în încercarea de a submina integritatea și funcționalitatea guvernării locale și democrației, având efecte de cascadă în alte raioane ale țării, pentru a influența procesele decizionale. Foștii lideri ai regiunii și actualii politicieni din Găgăuzia au colaborat strâns cu administrația de la Kremlin, iar rapoartele Serviciului de Informații și Securitate (SIS) indică legături între încercările de destabilizare din Găgăuzia și aceste conexiuni rusești. Deși activitățile de influențare și destabilizare a societății au loc în principal la nivel local, țintele Federației Rusiei sunt, de fapt, de nivel național și internațional. Scopul său nu este de a obține o Găgăuzie independentă, ci de a genera o instabilitate internă profundă și de lungă durată în Republica Moldova, care ar zădărnici eforturile de integrare în UE.

Pentru a-și atinge acest scop, Rusia a recurs la diverse instrumente, inclusiv susținerea actorilor politici locali și utilizarea de proxy, polarizarea societății și exploatarea diviziunilor sociale, promovarea narativelor contradictorii, finanțarea grupurilor culturale și a think tank-urilor, discreditarea liderilor statului, operațiuni cibernetice și investiții directe în diverse proiecte sociale dubioase.

Figura 4. Coeziune socială - Analiza CORE

Kremlinul a continuat să **exploateze clivajele socioculturale** din Republica Moldova, inclusiv cele etnice, lingvistice, culturale, religioase și regionale, pentru a polariza și mai mult societatea găgăuză în raport cu restul țării. Aceasta a afectat nivelul C1 al ecosistemului, iar instabilitatea provenită din Găgăuzia a devenit o problemă pentru societatea moldovenească în ansamblu (C2/C3), influențând indirect politica locală și națională (G1/G2).

Prin **sprijinirea actorilor politici** care susțin sau încurajează politici separatiste sau de nesupunere față de guvernul de la Chișinău, Rusia a afectat din nou nivelul de guvernare locală (G1). Aceasta a condus la o problemă de politică națională, impactând administrația publică și sistemul juridic național (G2).

De asemenea, Federația Rusă a folosit diverse instrumente pentru a **exploata dificultățile economice** din Republica Moldova, inclusiv în UTA Găgăuzia. Printre

acestea se numără acordarea de facilități preferențiale pentru exportul de produse din Găgăuzia către Federația Rusă și investiții indirecte în proiecte sociale ilicite (S1/S2). Prin exploatarea lacunelor din legislație, Rusia oferă sprijin financiar direct autorităților din UTA Găgăuzia pentru a finanța funcționarii publici și anumite categorii sociale, cum ar fi pensionarii, ocolind cadrul legal al Republicii Moldova, ceea ce afectează domeniul legal la nivelurile de guvernare (G1/G2).

Campaniile de dezinformare și propagandă desfășurate de Rusia au avut ca scop sfidarea autorității guvernului central și polarizarea societății la nivelurile C1 și C2. Influența politică exercitată de Federația Rusă la nivel local în Găgăuzia afectează direct domeniul diplomației, punând sub semnul întrebării politica de integrare europeană și amenințând cu dreptul la secesiune în cazul „pierderii suveranității” Republicii Moldova (G3).

7. ETAPE PRINCIPALE ALE AMENINȚĂRILOR HIBRIDE

Cadrul analitic al modelului conceptual identifică trei faze principale ale amenințărilor hibride: **pregătirea, destabilizarea și coerciția**. Aceste faze constituie o progresie a acțiunilor pe care un actor malign, cum ar fi Rusia, le poate utiliza pentru a-și atinge obiectivele strategice. Tranziția de la o fază la alta se caracterizează prin escaladarea și descaladarea activităților, care maschează adevăratele intenții ale actorului și complică conștientizarea situațională a țării-țintă.

Autorii raportului Hybrid CoE, „Lupta Moldovei împotriva amenințărilor hibride ale Rusiei” (Moldova’s Struggle Against Russia’s Hybrid Threats)¹⁷, analizează modul în care aceste faze se reflectă în activitățile de amenințare hibridă ale Rusiei în Moldova. Prin examinarea unor exemple concrete și studii de caz, se obține o înțelegere mai profundă a strategiilor sofisticate utilizate și a impactului semnificativ pe care acestea îl au asupra stabilității politice, rezilienței economice și coeziunii sociale a Moldovei.

Pregătirea

Faza de pregătire (priming) reprezintă etapa fundamentală și răspândită a amenințărilor hibride. Obiectivul principal al adversarului este menținerea unei monitorizări constante a țării-țintă, ținând societatea într-o stare continuă de nesiguranță, divizare și neliniște. Acest lucru se realizează prin utilizarea unor instrumente de amenințare hibridă, greu de detectat, aplicate în diverse domenii.

Prin utilizarea coordonată a acestor instrumente, adversarul poate manipula dinamica societală, câștigând influență asupra proceselor naționale și distorsionând percepțiile, valorile și normele comune ale populației. Această perturbare împiedică funcționarea normală a țării și asigură că atât statul, cât și societatea rămân într-o stare constantă de vigilență și tensiune.

În scenariul ideal pentru adversar, acesta poate atinge obiective precum schimbarea conducerii unei țări sau influențarea deciziilor politice, fără a comunica direct cu țara-țintă. Această manipulare determină sau forțează țara să adopte decizii care favorizează obiectivele geopolitice ale adversarului, chiar dacă acestea sunt dăunătoare propriilor interese.

De la victoria partidelor proeuropene în alegerile din 2021, Moldova a fost supusă continuu activităților de pregătire ale Rusiei, menite să submineze eforturile guvernului de integrare în UE. Aceste activități au afectat diverse domenii, generând crize politice, economice și administrative persistente.

Rusia manipulează spațiul informațional prin intermediul mass-mediei controlate, autorităților religioase și politicienilor pro-ruși, prezentând Uniunea Europeană ca o amenințare la adresa vieții și securității cetățenilor. Propaganda răspândită urmărește să implanteze în conștiința populației ideea că integrarea în UE implică pierderea suveranității și posibilitatea unui război. Actorii proxy, care amplifică aceste mesaje în interesul Rusiei, se concentrează în special pe comunitățile etnice și lingvistice, precum găgăuzii, vorbitorii de limbă rusă și conservatorii din mediul rural, cu scopul de a crea diviziuni.

O altă tactică utilizată constă în supraîncărcarea administrației de stat cu crize artificiale, cum ar fi presiuni în sectorul energetic, interdicții comerciale și oferirea de ajutoare și favoruri financiare anumitor regiuni, în detrimentul restului țării. Aceste

¹⁷ <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2024/01/20240129-Hybrid-CoE-Working-Paper-28-Moldovas-struggle-against-Russias-hybrid-threats-WEB.pdf>

acțiuni intenționate urmăresc demonstrarea ineficienței guvernului.

Un exemplu relevant din faza de pregătire este reprezentat de incidentele de securitate din zona transnistreană și amenințările false cu bombe, care sunt folosite pentru a spori teama în rândul cetățenilor, exacerbând situația prin contextul războiului ruso-ucrainean.

Forțele pro-ruse sunt mobilizate prin sprijin financiar secret acordat grupurilor politice, inclusiv prin transferuri de fonduri către partide și organizații care promovează agenda Moscovei. Aceste fonduri sunt utilizate pentru a finanța campanii electorale, a organiza proteste și a submina guvernul proeuropean al Moldovei. În plus, banii sunt alocați pentru susținerea activităților de dezinformare și propagandă, având scopul de a discredita liderii proeuropeni și de a crea o imagine favorabilă Rusiei.

Diplomații și politicienii ruși joacă un rol crucial în aceste eforturi, vizitând frecvent Moldova pentru întâlniri cu liderii pro-ruși și transmiterea mesajelor Moscovei. În timpul acestor vizite, ei sugerează că abandonarea direcției pro-UE și reunificarea cu Rusia prin inițiative precum Uniunea Economică

Eurasiatică (UEE) ar putea soluționa problemele Moldovei. Aceste mesaje sunt promovate intens în mass-media controlată de Rusia și pe rețelele sociale, având ca scop influențarea opiniei publice și obținerea sprijinului populației pentru agenda pro-rusă.

Integrarea în structurile dominate de Rusia, cum ar fi UEE, este prezentată ca benefică pentru stabilitatea economică și politică a Moldovei. Moscova promite avantaje economice, cum ar fi prețuri mai mici la energie și acces la piețele rusești, pentru a atrage sprijinul publicului. De asemenea, se subliniază beneficiile culturale și istorice ale reapropierii de Rusia, apelând la nostalgia pentru perioada sovietică.

Aceste acțiuni coordonate reprezintă obiectivele finale ale strategiei de amenințare hibridă a Rusiei împotriva Moldovei. Prin intermediul acestor tactici, Rusia urmărește să submineze suveranitatea Moldovei, să împiedice integrarea acesteia în Uniunea Europeană și să o readucă sub influența sa directă. Scopul final este de a transforma Moldova într-un stat marionetă, dependent de Moscova și obedient față de directivele sale geopolitice, consolidând astfel poziția strategică a Rusiei în regiune.

Destabilizarea

Faza de destabilizare se caracterizează prin intensificarea activităților prin intermediul unor operațiuni coordonate, având ca scop atingerea unui obiectiv pre-planificat specific. Spre deosebire de faza de pregătire, care se concentrează pe colectarea de informații și testarea strategiilor, faza de destabilizare are un obiectiv clar și precis. Tranziția între aceste două faze este adesea greu de detectat, deoarece tacticile folosite pot părea similare până în momentul în care efectele destabilizatoare devin evidente.

În timpul fazei de destabilizare, activitățile devin mult mai vizibile și agresive, având potențialul de a include acțiuni violente. Aceste acțiuni depășesc adesea limitele

comportamentului acceptabil și legal, trecând de la manipulări subtile la acte directe de sabotaj și provocare.

În această etapă, adversarul își propune să forțeze luarea deciziilor sub presiune, generând crize sau o serie de crize care obligă ținta să reacționeze rapid și, adesea, inadecvat. Aceasta poate crea erori care pot fi exploatare ulterior. Dacă efectele dorite nu sunt obținute, activitatea poate reveni la faza de pregătire în care actorul așteaptă o oportunitate mai favorabilă, rafinează strategiile pentru a le face mai eficiente sau creează noi vulnerabilități în ținta atacată. Alternativ, dacă actorul consideră că momentul este propice, activitatea poate escalada mai mult, conducând la acțiuni și

mai agresive și distructive pentru a atinge obiectivele strategice stabile.

Astfel, faza de destabilizare este o componentă esențială a amenințărilor hibride, în care actorul ostil profită de fiecare oportunitate pentru a slăbi ținta și a o face să cedeze în fața presiunilor.

Începând cu 2021, Moldova a fost de mai multe ori la un pas de destabilizare, instrumentată de Rusia. Prima escaladare semnificativă a avut loc în toamna anului 2022, într-un context deja tensionat din cauza creșterii semnificative a prețurilor pentru resursele energetice. Atunci, partidul de opoziție ȘOR, sprijinit financiar și coordonat de Rusia, a organizat cu regularitate proteste în Chișinău, inclusiv a instalat o tabără de corturi în fața clădirilor guvernamentale, afectând atât domeniul politic, cât și cel social. Jurnaliștii de investigație au relevat că protestatarii au fost motivați financiar pentru a participa. Criza a fost amplificată când, în octombrie 2022, Gazprom a redus intenționat exporturile de gaze către Moldova cu până la 50%, ceea ce a dus la creșteri semnificative ale prețurilor la energie. Această reducere a coincis cu atacurile cu rachete ale Rusiei asupra infrastructurii energetice din Ucraina, forțând Kievul să oprească toate exporturile de energie electrică către Moldova. Această avalanșă de crize și șocuri social-economice ar fi putut avea consecințe periculoase pentru stabilitatea politică a țării. Totuși, destabilizarea a fost oprită prin solidarizarea fără precedent a partenerilor din Occident.

Fără ajutor extern, Moldova ar fi căzut victimă presiunii hibride exercitate de Rusia. Eforturile conjugate au permis guvernului Moldovei să supraviețuiască iernii și celor mai dificile luni ale crizei energetice din Europa.

Un alt exemplu de tentativă de destabilizare a avut loc în primăvara anului 2023 și a implicat tactici suplimentare de amenințare hibridă. După ce Moldova a reușit să treacă relativ bine prin iarnă, asigurându-și surse alternative de energie și sprijinind financiar consumatorii casnici, Rusia, prin intermediul grupării politice ȘOR, a reluat protestele în masă. De această dată, strategia a fost mai agresivă, încercând să provoace tulburări prin infiltrarea unor grupuri violente. Autoritățile au reușit să deconspire aceste planuri de destabilizare, zădărniciind eforturile de a infiltra protestele cu grupuri străine, cum ar fi „fani de fotbal” din Serbia și mercenari Wagner. Scopul era de a provoca incidente care să conducă la tulburări antiguvernamentale masive și, în cele din urmă, la răsturnarea guvernului.

Cu toate acestea, sprijinul aliaților occidentali a fost din nou esențial. Ucraina și țările occidentale au dezvăluit planurile Rusiei, furnizând informații clasificate guvernului moldovean, iar ulterior și presei. Aceste măsuri preventive au contribuit la prevenirea escaladării situației și au permis autorităților moldovenești să reacționeze prompt și justificat în fața amenințării iminente de „lovitură de stat”, astfel menținând stabilitatea guvernului.

Coerciția (Constrângerea)

Când toate instrumentele de amenințare hibridă, menționate anterior, și operațiunile combinate eșuează, adversarul poate escalada situația prin utilizarea forțelor militare atât ascunse, cât și deschise. Instrumentele de amenințare hibridă aplicate sub pragul de detectare și atribuire, cum ar fi dezinformarea, operațiunile cibernetice, presiunea economică, corupția politicianilor

Odată cu începerea intervenției militare în Ucraina, obiectivele strategice ale Rusiei au devenit mai clare, având în vedere și Moldova. În aprilie 2022, comandantul militar rus Rustam Minnekaev a anunțat intenția Federației Ruse de a extinde operațiunile militare pe teritoriul oficial al Republicii Moldova. Conform declarațiilor sale, a doua fază a operațiunii militare implica stabilirea unui coridor terestru de la Donbas spre regiunea transnistreană.

Desfășurarea forțelor militare în apropierea Moldovei ar fi oferit Rusiei elementul final necesar pentru a escalada și mai mult situația de securitate, ceea ce ar fi putut conduce la preluarea țării. Această escaladare ar fi exercitat o presiune semnificativă asupra Moldovei, perturbând stabilitatea politică și securitatea sa. Cu toate acestea, în prezent, Rusia nu dispune de capacitățile necesare pentru a-și escalada activitățile de amenințare hibridă împotriva Moldovei, în principal pentru că forțele sale din zona transnistreană nu sunt capabile să conducă o astfel de operațiune. Capacitatea operațională a acestor forțe este limitată, iar abilitatea lor de a proiecta puterea dincolo de regiune rămâne îndoielnică.

și oficialilor de stat, activitățile diplomatice, operațiunile de informații clandestine și provocările - sunt consolidate și amplificate în această fază prin intervenția militară directă. Această etapă a operațiunilor hibride malițioase prezintă extremitatea dură a spectrului de activitate al amenințărilor hibride¹⁸ și este denumită război hibrid.

Această limitare nu înseamnă totuși că Rusia va abandona planurile sale maximaliste de a prelua Moldova. Sugerează, în schimb, că Rusia ar putea continua să utilizeze o combinație de instrumente de amenințare hibridă, menținând presiunea asupra Moldovei în căutarea unor oportunități pentru a-și avansa obiectivele strategice. Utilizarea războiului hibrid permite Rusiei să mențină Moldova într-o stare de incertitudine și vulnerabilitate, folosind mijloace non-militare pentru a destabiliza țara și a submina suveranitatea acesteia.

Pe măsură ce Moldova navighează prin acest peisaj complex de amenințări, consolidarea capacităților de apărare, îmbunătățirea infrastructurii cibernetice și asigurarea unei surse diversificate de energie sunt pași esențiali în atenuarea riscurilor prezentate de războiul hibrid rusesc. Deși Rusia nu are capacitatea imediată de a escalada la o intervenție militară pe scară largă în Moldova, utilizarea continuă a amenințărilor hibride rămâne o provocare semnificativă. Potențialul pentru o escaladare viitoare persistă, ceea ce face imperativ ca Moldova și aliații săi să rămână vigilenți și pregătiți să contracareze aceste amenințări.

¹⁸ The landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123305>

8. RĂSPUNSUL MOLDOVEI LA ATACURI HIBRIDE

Între 2021 și 2024, Republica Moldova a fost confruntată cu amenințări hibride fără precedent, fiind nevoită să utilizeze o combinație de strategii diplomatice, măsuri de gestionare a crizelor în situații de urgență și sprijin internațional. Aceste amenințări au fost diverse și complexe, incluzând atacuri cibernetice, dezinformare, coerciție economică și influență politică, toate având ca scop destabilizarea și compromiterea securității naționale și a stabilității sociale.

Inițial, răspunsul Moldovei la aceste amenințări hibride a fost predominant reactiv. Aceasta s-a datorat, în mare parte, suprapunerii multiplelor crize într-o perioadă scurtă de timp, precum și resurselor administrative limitate, inclusiv financiare și umane. Aceste constrângeri au condus la o capacitate redusă de a detecta și aborda noile provocări în mod eficient, iar lipsa unei evaluări timpurii a amenințărilor potențiale a dus la răspunsuri inițiale ad-hoc și improvizate.

Totuși, pe măsură ce guvernul a câștigat experiență și a învățat din provocările întâmpinate, procesele de răspuns s-au îmbunătățit semnificativ. Președinția, Parlamentul și Guvernul, alături de instituțiile responsabile pentru securitate și ordinea publică, au început să manifeste acțiuni proactive, menite să asigure răspunsuri pe termen mediu și lung. O serie de măsuri strategice au fost implementate pentru a consolida capacitatea țării de a răspunde amenințărilor hibride.

Măsuri împotriva dezinformării

Între 2022 și 2024, Republica Moldova a început să adopte măsuri decisive împotriva canalelor de televiziune care răspândesc dezinformare și propagandă, pe fondul creșterii tensiunilor geopolitice și a influenței externe. În acest context, Codul serviciilor media audiovizuale a fost amendat pentru a interzice retransmiterea știrilor și emisiunilor analitice din țările care nu au ratificat Convenția privind Televiziunea Transfrontalieră, inclusiv Federația Rusă.

În plus, a fost introdusă noțiunea de „dezinformare” și au fost stabilite sancțiuni pentru a contracara această problemă. Legea stipulează că 50% din conținutul difuzat de posturile TV trebuie să provină din statele UE, SUA și din cele care au ratificat Convenția privind Televiziunea Transfrontalieră. Aceste măsuri au fost implementate pentru a reduce influența propagandei rusești și pentru a proteja publicul de manipulările informaționale.

Suspendarea activității posturilor TV

Decizia de a suspenda activitatea unor posturi de televiziune a marcat începutul unei serii de acțiuni destinate să contracareze dezinformarea și să întărească securitatea informațională a Republicii Moldova. La sfârșitul anului 2022, Comisia pentru Situații Excepționale (CSE) a suspendat activitatea a șase posturi TV: Primul în Moldova, TV6, Orhei TV, Accent TV, NTV Moldova și RTR Moldova, până la anularea stării de urgență din țară.

În octombrie 2023, la propunerea șefului Serviciului de Informații și Securitate (SIS), Alexandru Mustăță, CSE a suspendat temporar licența altor șase posturi de

televiziune: Orizont TV, 1TV, Prime, Publika, Canal 2 și Canal 3.

Pe 29 decembrie 2023, cu o zi înainte ca starea de urgență să expire, Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională a decis să înceteze temporar valabilitatea actelor permissive ale companiilor care gestionau opt televiziuni cu licența suspendată pe perioada stării de urgență. Ulterior, pe 24 mai 2024, Consiliul a decis să refuze acordarea aprobării prealabile pentru investițiile de importanță pentru securitatea statului și să retragă actele permissive pentru emisiile de televiziune și serviciile audiovizuale ale trei

companii: SRL „Telesistem TV” (Primul în Moldova, Accent TV), SRL „Archidoc Group” (Orizont TV) și SRL „Telestar Media” (Canal 2 și Canal 3)¹⁹. Aceste companii au încălcat cerințele consiliului de a furniza un dosar complet de informații și au fost identificate

tranzacții ce confirmă afilierea lor cu gruparea Plahotniuc – Șor. Aceste canale erau cunoscute pentru răspândirea dezinformărilor legate de războiul din Ucraina și pentru promovarea unor agende destabilizatoare.

Inițiative legislative

- **Înființarea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării:** Pe 31 iulie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat înființarea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării. Acest centru are rolul de a sprijini autoritățile publice în lupta împotriva manipulării informaționale și a interferențelor străine. Scopul său este de a coordona eforturile de combatere a dezinformării și de a întări cooperarea între instituțiile statului.
- **Strategia Securității Naționale:** Pe 15 decembrie 2023, Chișinăul a anunțat proiectul de hotărâre pentru aprobarea Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova²⁰. Noua strategie urmărește să crească capacitatea statului de a preveni și contracara riscurile la adresa securității naționale, asigurând în același timp procesul

de integrare europeană și cooperarea cu statele partenere.

- **Concepția de Comunicare Strategică și Contracare a Dezinformării:** Pe 22 decembrie 2023, Parlamentul a adoptat Concepția de comunicare strategică și contracare a dezinformării, a acțiunilor de manipulare a informației și a ingerințelor străine pentru anii 2024-2028²¹. Elaborată de Centrul pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării, această concepție prezintă viziunea programatică asupra modului în care comunicarea strategică va contribui la securitatea națională în perioada menționată. Documentul definește interesele naționale, amenințările, riscurile, vulnerabilitățile și direcțiile de acțiune necesare pentru asigurarea securității și rezilienței naționale.

Sprijinul internațional

Uniunea Europeană a intensificat sprijinul pentru Republica Moldova prin intermediul Misiunii de Parteneriat a UE (EUPM), care oferă expertiză în gestionarea crizelor și în abordarea amenințărilor hibride. Acest suport internațional este crucial pentru consolidarea capacității Moldovei de a răspunde eficient provocărilor dezinformării și propagandei.

Expunerea planurilor ostile

Guvernul Moldovei, cu ajutorul partenerilor săi occidentali, a reușit să expună public planurile ostile ale Federației Ruse de a organiza o lovitură de stat. Această tactică, bazată pe dezvăluirea informațiilor clasificate, a permis autorităților moldovene să reacționeze rapid și eficient la amenințări.

Expunerea pericolului și identificarea actorilor implicați s-au realizat la cel mai înalt nivel de stat, evidențiind importanța și iminența acestor amenințări asupra securității naționale.

¹⁹ Decizia Consiliului pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională din 24 mai 2024 <https://gov.md/ro/content/trei-companii-din-domeniul-audiovizual-au-ramas-fara-acte-permisiive-pentru-emisie-din-cauza>

²⁰ Strategia securității naționale a Republicii Moldova https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro

²¹ Concepția de comunicare strategică și contracare a dezinformării, a acțiunilor de manipulare a informației și a ingerințelor străine pentru anii 2024–2028

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141254&lang=ro

Partenerii occidentali ai Moldovei, inclusiv Ucraina, precum și diverse țări din NATO și UE au jucat un rol crucial în furnizarea de informații despre planurile Rusiei. Decizia de a face publice aceste informații a fost una strategică, menită să atragă atenția asupra gravității situației și să mobilizeze sprijinul internațional și intern. Datorită acestei dezvăluiri, autoritățile au reușit să implementeze măsuri prompte, inclusiv intensificarea controalelor la frontieră.

Între 2022 și 2024, Republica Moldova a adoptat măsuri stricte pentru a preveni intrarea pe teritoriul său a persoanelor sau grupurilor suspectate de planificarea unor acțiuni de destabilizare sau care prezentau un risc pentru securitatea statului. Guvernul a demonstrat o capacitate crescută de a identifica și neutraliza amenințările hibride, înainte ca acestea să cauzeze daune semnificative. Acțiunile întreprinse au inclus monitorizarea atentă a fluxurilor de persoane la frontiere, evaluarea constantă a riscurilor de securitate și aplicarea strictă a legilor pentru a preveni influențele externe destabilizatoare.

Printre incidentele notabile în care instituțiile statului au acționat proactiv pentru a anticipa și preveni posibile destabilizări se numără cel din februarie 2023, când autoritățile moldovenești au interzis intrarea unui grup de fani din Serbia, suspectați de legături cu grupări extremiste, care intenționau să participe la un eveniment sportiv în Chișinău.

Acest grup era suspectat de planificarea unor acțiuni provocatoare menite să creeze tulburări publice în timpul protestelor organizate de Partidul Șor.

În același an, au fost raportate încercări ale unor membri ai grupării Wagner, cunoscută pentru activitățile sale paramilitare și legăturile strânse cu guvernul rus, de a intra în Republica Moldova. În urma evaluării riscurilor și a protocoalelor de securitate existente, acestora le-a fost refuzată autorizarea de trecere a frontierei.

Expunerea planurilor ostile ale Rusiei a avut un impact semnificativ asupra securității din Republica Moldova. Prin acțiuni rapide și coordonate, guvernul a reușit să prevină o tentativă de lovitură de stat, care ar fi putut conduce la răsturnarea autorităților pro-UE și la instabilitate majoră. Această decizie a avut un efect pozitiv asupra creșterii transparenței și încrederii publicului. Dezvăluirea informațiilor a întărit relația de încredere între guvern și cetățeni, demonstrând angajamentul ferm al autorităților față de protejarea suveranității și integrității naționale.

Strategia a consolidat, de asemenea, colaborarea internațională. Acțiunile comune cu partenerii occidentali au evidențiat importanța cooperării internaționale în combaterea amenințărilor hibride și au întărit sprijinul pentru Moldova pe scena globală.

Anchete și percheziții

În perioada de referință, Centrul Național Anticorupție (CNA) și Serviciul de Informație și Securitate (SIS) au efectuat percheziții și au reținut suspecți în cadrul dosarului privind finanțarea ilegală a Partidului Politic Șor. Ancheta s-a concentrat pe mobilizarea persoanelor pentru proteste, plata salariilor activiștilor și a transportatorilor, precum și pe transferul de bani prin intermediul cardurilor bancare rusești. Autoritățile au investigat, de asemenea, o schemă de introducere ilegală de valută în țară, în care anumite persoane erau plătite să călătorească la Moscova pentru a primi sume semnificative destinate activităților ilegale coordonate de Ilan Șor.

Măsuri diplomatice

În contextul intensificării tensiunilor geopolitice și al amenințărilor hibride, autoritățile moldovenești au decis în repetate rânduri să declare persoane non-grata mai mulți diplomați ruși aflați în Republica

Moldova. Aceste măsuri au fost justificate prin activități considerate incompatibile cu statutul diplomatic, incluzând acțiuni de spionaj și tentative de influențare a proceselor politice interne, percepute ca

amenințări directe la adresa securității naționale. De asemenea, autoritățile moldovenești au interzis intrarea unor reprezentanți politici din Federația Rusă, suspectați că ar planifica intervenții în procesul electoral din UTA Găgăuzia și regiunea transnistreană pentru a influența rezultatele în favoarea intereselor rusești. Aceste măsuri au fost luate pentru a asigura desfășurarea alegerilor într-un mod liber și corect, fără intervenții externe.

Aceste exemple reflectă o parte din măsurile implementate în cadrul angajamentului continuu al Republicii Moldova de a proteja securitatea informațională și de a reduce influențele externe care amenință stabilitatea națională. În perioada 2022-2024, autoritățile moldovenești au demonstrat o hotărâre fermă de a combate dezinformarea și a consolida reziliența țării în fața amenințărilor hibride.

Consolidarea securității cibernetice

Atacurile cibernetice au determinat Republica Moldova să adopte o nouă Lege a securității cibernetice, susținută de Uniunea Europeană, pentru a spori reziliența instituțiilor de stat și securitatea informațiilor. După o creștere semnificativă a numărului alertelor false cu bombă în 2022, guvernul a întărit securitatea la Aeroportul Chișinău, a majorat penalitățile pentru alertele false și a consolidat serviciile de securitate și apărare. De asemenea, a propus o nouă Strategie de Securitate pentru Moldova, cu sprijinul Misiunii de Parteneriat a UE (EUPM).

Prin aceste măsuri, Republica Moldova a demonstrat capacitatea de a răspunde eficient la provocările complexe ale amenințărilor hibride și de a-și proteja suveranitatea, continuând astfel parcursul de integrare europeană.

CONCLUZII

În ultimii ani, amenințările hibride la adresa Republicii Moldova au crescut exponențial, punând în pericol interesele naționale și chiar existența statului. Aceste amenințări, care îmbină tactici convenționale și neconvenționale, cum ar fi dezinformarea, atacurile cibernetice, presiunea economică și corupția politică au devenit tot mai sofisticate. Amenințările hibride constituie un risc real pentru Republica Moldova. Pentru a proteja suveranitatea și integritatea teritorială a țării, precum și pentru a menține parcursul de integrare europeană, este necesar un efort concertat și susținut pentru a înțelege, anticipa și contracara aceste amenințări în mod eficient. Numai printr-o abordare comprehensivă și colaborativă se poate asigura securitatea și stabilitatea pe termen lung a Moldovei.

Provocările complexe cu care se confruntă Moldova reies din vulnerabilitățile persistente în majoritatea domeniilor analizate. Aceste vulnerabilități sunt exploatate de actori ostili, în special de Federația Rusă, care utilizează o gamă variată de instrumente pentru a submina stabilitatea internă a Moldovei și a influența direcția sa geopolitică. Rusia aplică diverse tactici hibride pentru a submina capacitatea de guvernare a Moldovei și a slăbi încrederea cetățenilor în instituțiile democratice.

Dacă aceste amenințări nu sunt contracarate eficient, ele pot duce la destabilizarea pe termen lung a țării, erodând democrația și crescând neîncrederea în instituțiile democratice, ceea ce poate afecta fundamentele democratice ale statului. Polarizarea societății reprezintă un alt risc major. Diviziunile create de campaniile de dezinformare și influența externă pot destabiliza coeziunea socială, punând în pericol stabilitatea și integritatea statului. În plus, compromiterea securității naționale reprezintă un pericol iminent în contextul acestor amenințări hibride.

Deoarece elementele atacurilor hibride analizate în acest raport sunt interconectate, măsurile de construire a rezilienței trebuie gândite în ansamblu. Raportul mai subliniază că, pentru a construi reziliența împotriva amenințărilor hibride, este esențial să înțelegem cauzele profunde ale acestor activități și vulnerabilitățile din societatea noastră care pot fi exploatate. Prin urmare, factorii de decizie politică trebuie să recunoască interdependențele dintre diversele elemente pentru a construi reziliență împotriva amenințărilor hibride și a detecta din timp activitățile malefice.

În ultimii ani, Moldova a înregistrat progrese semnificative în consolidarea suveranității și rezilienței împotriva amenințărilor hibride, în special a celor provenite din Rusia. Prin reducerea dependenței de monopolul energetic al Rusiei și confruntarea actorilor politici finanțați de aceasta, Moldova a implementat măsuri critice pentru a-și proteja securitatea națională și stabilitatea politică. Aceste eforturi demonstrează că eliminarea celor mai periculoase amenințări hibride le poate face pe restul mai puțin relevante.

Dependența Moldovei de energia rusă a fost, de-a lungul timpului, un instrument de influență politică și coerciție economică. Totuși, prin diversificarea strategică a surselor de energie, Moldova a reușit să diminueze dependența. Această schimbare nu doar că întărește securitatea energetică a țării, ci și reduce capacitatea Rusiei de a exercita presiuni prin manipularea aprovizionării cu energie.

Guvernul a adoptat, de asemenea, măsuri curajoase pentru a confrunta actorii politici locali, finanțați de Rusia. Prin expunerea și limitarea influenței acestora, Moldova se asigură că peisajul său politic nu este manipulat de puteri externe. Această acțiune este esențială pentru menținerea integrității proceselor și instituțiilor democratice.

Războiul purtat de Federația Rusă în Ucraina a redus capacitatea Rusiei de a utiliza prezența sa militară în zona transnistreană ca amenințare hibridă împotriva Moldovei. Cu focalizarea militară a Rusiei deviată, Moldova a identificat o oportunitate strategică pentru a-și întări capacitățile de apărare și a diminua amenințarea imediată reprezentată de conflictul transnistrean.

Aceste schimbări geopolitice au permis Moldovei să implementeze reforme semnificative, menite să combată corupția și să abordeze disfuncționalitățile statului. Prin abordarea acestor probleme interne, Moldova nu doar că îmbunătățește guvernanta, dar își consolidează și reziliența împotriva amenințărilor externe. Reformele fac parte dintr-o strategie mai amplă de creare a unui guvern transparent și responsabil, mai puțin susceptibil de a fi manipulat de entități străine.

Acțiunile Moldovei de diversificare a surselor de energie, confruntare a manipulării politice interne și implementare a reformelor cuprinzătoare contribuie colectiv la neutralizarea instrumentelor de amenințare hibridă utilizate de Rusia.

Măsurile recente ale Moldovei reflectă o abordare proactivă în protejarea suveranității și stabilității în fața amenințărilor hibride. Prin abordarea atât a vulnerabilităților externe, cât și interne, Moldova conturează un drum spre o independență și reziliență mai mare, stabilind un exemplu pentru alte țări care se confruntă cu provocări similare.

Pentru a face față în continuare acestor provocări, Republica Moldova trebuie să-și adapteze constant politicile și strategiile. Este esențial ca statul să continue să se ajusteze și să investească în măsuri preventive și reactive, pentru a proteja securitatea națională și stabilitatea. Acest lucru include investiții continue în securitatea cibernetică, educația publică și colaborarea internațională. Numai printr-un răspuns integrat și bine coordonat, Moldova poate face față provocărilor actuale și viitoare.

RECOMANDĂRI

1. Abordarea comunicării strategice

- Este esențială adoptarea unei strategii integrate care să implice toate instituțiile statului pentru a proteja interesele naționale, trecând de la o abordare strict guvernamentală la una care include întreaga societate.

2. Implicarea publicului

- Campaniile de educație și conștientizare trebuie să fie dezvoltate pentru a ajuta cetățenii să înțeleagă mai bine impactul dezinformării asupra intereselor naționale. Colaborarea cu diverse sectoare va întări aceste eforturi.

3. Transparență și susținerea democrației

- Asigurarea transparenței este crucială pentru a menține un echilibru între libertatea de exprimare și securitate, contribuind astfel la fortificarea democrației.

4. Sincronizare și coordonare eficientă

- Obiectivele clare și un cadru legal bine definit vor facilita coordonarea între instituții, asigurând o reacție rapidă și unitară în fața amenințărilor hibride.

5. Abordare sistemică a amenințărilor hibride

- O strategie sistemică va include măsuri preventive, reactive și proactive pentru a anticipa amenințările și a minimiza impactul acestora.

6. Consolidarea rezilienței informaționale

- Educația media și formarea funcționarilor publici sunt esențiale pentru a dezvolta abilitățile necesare în gestionarea crizelor și comunicarea strategică eficientă.

7. Cooperare internațională

- Parteneriatele cu organizații internaționale și alte state sunt vitale pentru a beneficia de sprijin și expertiză externă în combaterea amenințărilor hibride.

8. Elaborarea și implementarea standardelor

- Stabilirea unor standarde clare pentru evaluarea vulnerabilităților și crearea unui instrument (ex. : Index de Reziliență Informațională Națională) ce va permite monitorizarea și îmbunătățirea continuă a reacției la amenințări;
- Elaborarea unui ecosistem de răspuns, în conformitate cu standardele Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE).

Prin implementarea acestor măsuri, Moldova poate crea o societate mai rezistentă și mai bine pregătită pentru a face față provocărilor actuale și viitoare, asigurând astfel securitatea și stabilitatea națională.